

Turun hautausmaan museohautojen inventointi

Geometrix-sovellusten käytettävyys hautausmaiden inventoinnissa

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Lepaa, Rakennettu ympäristö

Syyslukukausi, 2018

Henri Leino

Rakennettu ympäristö
Lepaa

Tekijä	Henri Leino	Vuosi 2018
Työn nimi	Turun hautausmaan museohautojen inventointi	
Työn ohjaaja/t	Heikki Peltoniemi/Hannu Äystö	

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä vanhojen museohautojen inventointia Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymälle, sekä tutkia perinteisen manuaalisen inventoinnin ja digitaalisen, paikkatiedolla tapahtuvan inventoinnin prosessien eroja. Vanhoja hautamuistomerkkejä palautuu seurakunnille haudan hallinta-ajan umpeuduttua tai hoitamattomuuden vuoksi. Toisinaan muistomerkillä saattaa olla kulttuurihistoriallista arvoa ja se voidaan tällöin säilyttää museohautana. Turun hautausmaalla on tätä tutkimusta tehdessä 313 museohautaa. Näistä suurin osa on säilytetty muistomerkin kiinnostavan muodon tai koristelun takia. Yleisin muistomerkkityyppi on pystykivi, joita aineistossa on 182 kappaletta. Arvottamisen kannalta huomionarvoisinta on tämän tutkimuksen perusteella se, että 1920-luvulta alkaen leveiden levymäisten hautakivien eli niin sanottujen matkalaukkumallien yleistymisen tekee hautamuistomerkkien arvottamisesta haasteellista. Hautakivien muotojen muuttuessa yhä monotonisemmiksi, nousee arvottamisessa erityisasemaan koristelu. Toisinaan hautamuistomerkki itsessään ei välttämättä ole arvokas, mutta se saattaa silti olla hautausmaan kerroksellisuuden tai tietyn aikakauden kuvastajana säilyttämisen arvoinen.

Satelliittipaikannusta käyttävä Mobilenote-sovellus osoittautui hyödylliseksi apuvälineeksi inventointia tehdessä. Mobilenoten avulla on tämän tutkimuksen perusteella mahdollista saavuttaa noin 30 % ajallinen säästö. Merkittävin Mobilenoten hyöty inventoinnissa oli mahdollisuus lisätä hautamuistomerkkien kuvat suoraan kentältä mobiililaitteella karttajärjestelmään. Mobilenoten navigointiominaisuudesta oli hyötyä oikeiden hautojen löytämisessä.

Avainsanat Hautausmaat, hautauskulttuuri, inventointi, museohaudat, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, Turun hautausmaa, Geometrix, Geopilot, Mobilenote, paikkatieto.

Sivut 53 sivua, joista liitteitä 9 sivua

Degree Programme in Landscape Design and Construction
Lepaa

Author	Henri Leino	Year 2018
Subject	An inventory of the museum graves in Turku cemetery	
Supervisors	Heikki Peltoniemi/Hannu Äystö	

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to make an inventory of old museum graves in Turku cemetery, as well as to explore the difference between traditional manual inventory and digital geographic information inventory processes. There are 313 museum graves in Turku cemetery. Most of these have been preserved due to the shape or decoration of the monument. The most common museum tombstone is a vertical stone.

The Mobilenote application using satellite positioning proved to be a useful helpline when making an inventory. With the help of the mobile phone, it is possible to achieve about 30 % time saving. The most significant benefit of Mobilenote was the ability to add images directly from the field to the map system. The navigation feature in Mobilenote was useful for finding the right graves.

Keywords Turku, cemetery, museum grave, tombstone, geographic information, Turku and Kaarina parish union, Geometrix, Mobilenote, Geopilot.

Pages 53 pages including appendices 9 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TURUN HAUTAUSMAAN HISTORIAA	2
2.1	Perustamisesta tähän päivään	3
2.2	Suomalainen hautamuistomerkkiperinne	5
3	TURUN HAUTAUSMAAN MUSEOHAUDAT	7
3.1	Metalliristit.....	8
3.2	Putkiristit	9
3.3	Pystykivet	11
3.4	Leveät levymäiset kivet.....	15
3.5	Moniosaiset kivet	16
3.6	Muut muistomerkit	17
3.7	Muistomerkkien symboliikka	18
4	VANHOJEN HAUTAMUISTOMERKKIEN ARVOTTAMINEN.....	19
4.1	Turun hautausmaan museohautojen säilyttämisperusteet.....	21
4.1.1	Muistomerkki on 1800-luvulta	23
4.1.2	Muistomerkki on ajalleen tyypillinen	24
4.1.3	Muistomerkki on muodoltaan harvinainen tai erityisen kiinnostavasti koristeltu	25
4.1.4	Muistomerkissä on kiinnostava muistokirjoitus tai vainajan titteli	28
4.1.5	Muistomerkki tai sen osa on taideteos	30
4.1.6	Muistomerkki kuvastaa aikaansa	32
5	INVENTOINTIPROSESSI JA INVENTOINTIMENETELMIEN VERTAILU	34
5.1	Inventointiprosessi	35
5.2	Tomba, Geopilot ja Mobilenote	36
5.3	Geopilotin ja Mobilenoten vaikutukset inventointityöhön	38
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	39
	LÄHTEET	43

Liitteet

Liite 1	D. COVIE & C LUETTELO
Liite 2	TURUN RAUTATEOLLISUUSYHTIÖN LUETTELO
Liite 3	FISKARSSIN LUETTELO
Liite 4	INVENTOINTILOMAKE

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä vanhojen museohautojen inventointia Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymälle, selvittää hautamuis-
tomerkkien arvottamisperusteita sekä tutkia perinteisen manuaalisen in-
ventoinnin ja digitaalisen inventoinnin prosessien eroja. Työ sijoittuu opin-
näytteiden kentällä toiminnallisten ja tutkimuspainotteisten opinnäytetöi-
den välimaastoon. Toiminnallisen opinnäytetyöstä tekee inventointiosuus,
jonka tarkoitus on selkeyttää muistomerkkien arvottamisperusteita sekä,
selvittää miksi Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän museohautastatuk-
sen saaneet muistomerkit on alun alkaen päätetty säilyttää. Tutkimusel-
linen puoli tulee inventointiprosessien vertailusta eli manuaalisen inven-
toinnin ja paikkatietoon perustuvan Geopilot-ohjelman avulla tehdyn in-
ventoinnin vertailusta.

Sain tehtäväkseni Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän hautaustoimen
päällikkö Pekka Sorrilta inventoida Turun hautausmaan museohautasta-
tuksella olevat vanhat haudat. Museohaudat ovat arvokkaiksi katsottuja
ja siksi säilytettäväksi jätettyjä seurakuntayhtymälle palautuneita hautoja,
joiden arvo perustuu joko muistomerkkiin, vainajaan tai siihen, että hauta
on osa kiinteää kokonaisuutta. Hautapaikkoja palautuu seurakuntayhty-
mälle joko hallinta-ajan umpeutumisen tai hoitamattomuuden vuoksi kuu-
lutusmenettelyn¹ jälkeen. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymälle palautu-
neet haudat käydään läpi maisemasuunnittelija Heidi Grannaksen ja inten-
denti Milla-Lotta Kemiläisen toimesta, jotka katsovat onko muistomerkille
säilytysperusteita vai ei (arvottaminen). Mikäli säilytysperusteita ei ole,
hauta palautetaan uudelleen hautauskäyttöön ja kivi poistetaan. Arvok-
kaiksi katsotut haudat päätyvät museohautoiksi. Seurakunnille palautu-
neiden hautamuistomerkkien kulttuurihistoriallisen merkittävyyden selvit-
täminen on tärkeä, mutta haasteellinen tehtävä. (Turun arkkihiippakunnan
kulttuuriperintölautakunta 2007, 1)

Valtaosan Turun hautausmaan museohautoista on arvottanut seurakun-
tayhtymän entinen intendentti Riikka Kaisti. Arvottamisperusteita ei kui-
tenkaan ole merkitty minnekään ja niiden selvittäminen olikin yksi pääteh-
tävistäni. Haastattelin Kaistia muistomerkkien arvottamisesta, johon pa-
laan myöhemmin. Kaisti on myös kirjoittanut Turun hautausmaan historiaa
ja muistomerkkejä käsittelevän teoksen *Unikankareen kummulta Skanssin
malmille*, mikä toimii opinnäytetyöni lähteenä haastattelujen ohella.
Osa museohautoista on huonossa kunnossa ja esimerkiksi vainajien tiedot
ovat kulumassa lukukelvottomiksi, joten inventointi ja hautojen kuvaus on

¹ Hauta, jonka hoito on oleellisesti laiminlyöty, kuulutetaan. Kuulutuksessa hautaoikeuden haltijalle toi-
mitetaan hoitokehoitus, ja haudalle laitetaan tiedotekyltti hoitokehoituksesta. Hoitokehoituksen määrä-
aika on vähintään vuosi.

hyvä tehdä, kun tiedot ovat vielä saatavilla.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymällä oli inventointia aloittaessani käytössä Tomba-niminen karttajärjestelmä ja Status-hautarekisteri, josta karttajärjestelmä Tomba sai hautatiedot. Datan syöttäminen ohjelmiin tapahtuu tietokoneelta käsin valtuutettujen työntekijöiden toimesta. Ohjelmiin ei saa syötettyä esimerkiksi kuvia, eivätkä ne toimi mobiilisti kentältä. Karttaohjelma Tomba korvattiin inventointini loppupuolella Geometrix Oy:n Geopilot-nimisellä paikkatietoon perustuvalla ohjelmalla. Geopilot toimii myös mobiilisti Mobilenote-nimisellä sovelluksella, jonka avulla on mahdollista työskennellä kentältä käsin mobiililaitteella. Tämä antoi minulle hyvän mahdollisuuden vertailla vanhan ja uuden karttajärjestelmän eroja inventointityössä ja sitä kautta pohtia paikkatietojärjestelmien, tässä tapauksessa Geopilotin ja Mobilenoten vaikutusta käytännöntyöhön.

2 TURUN HAUTAUSMAAN HISTORIAA

Vuonna 1807 perustettu Turun hautausmaa lukeutuu Suomen arvokkaimpiin hautausmaihin. Sen perustaminen oli pitkä prosessi, jota ennen vainajat haudattiin Turun tuomiokirkon sisälle tai sen ympärillä olevaan hautausmaahan. Kirkkoon hautaaminen loppui Turussa lähes kokonaan vuonna 1770, jolloin alle kolmen kyynärän syvyyteen hautaaminen kiellettiin. Ensimmäisen kerran idea uuden hautausmaan perustamisesta mainitaan piispa Mennanderin kirkonkokoukselle vuonna 1764 osoittamassa kirjeessä, jossa piispa mainitsi Tuomiokirkon kirkkotarhan eteläpuolen olevan liian pieni ja ahdas ja itäosan vetinen. Kului kuitenkin kaksikymmentä vuotta ennen kuin esitys uudesta hautausmaasta nousi seuraavaksi esille kirkonkokouksen yhteydessä toukokuussa 1784. Kirkonkokous päätti, että maistraatti yhdessä seurakuntien edustajien kanssa etsii kaupungin ulkopuolelta sopivan alueen, joka aidataan ja perustetaan hautausmaaksi. Samalla päätettiin kalliiden ruumiskulkueiden välttämiseksi perustaa Tuomiokirkon kirkkomaalle siunauksia varten erillinen rakennus, josta vainajat kuljetetaan samana iltana hautausmaalle sitä varten hankituilla ruumisvaunuilla. (Kaisti & Puhakka 1999, 9-16)

Ensimmäinen vaihtoehto uuden hautausmaan paikaksi oli nykyisen Piispankadun päässä sijaitseva silloinen ns. Piispanpelto. Sen eduksi laskettiin Tuomiokirkon läheisyys, jolloin kirkonkellot kuuluisivat hautausmaalle ja ruumiiden kuljettaminen olisi lyhyen välimatkan myötä helppoa. Asiasta ei oltu kuitenkaan yhtä mieltä. Vaihtoehtoisia esityksiä olivat Ruissalo sekä kaksi erillistä hautausmaata, yksi joen molemmin puolin, jotta kenenkään ei tarvitsisi ylittää jokea hautajaisiin. Myös silloinen piispa Haartman vastusti hautausmaan sijoittamista Piispanpellolle, sillä siitä aiheutuisi piispan mukaan piispanantalolle monenlaista häiriötä. Vastustuksesta huolimatta kirkonkokous päätti lähettää pyynnön kuninkaalle saada perustaa hautausmaa piispalle maksettavaa korvausta vastaan. Piispa kuitenkin valitti

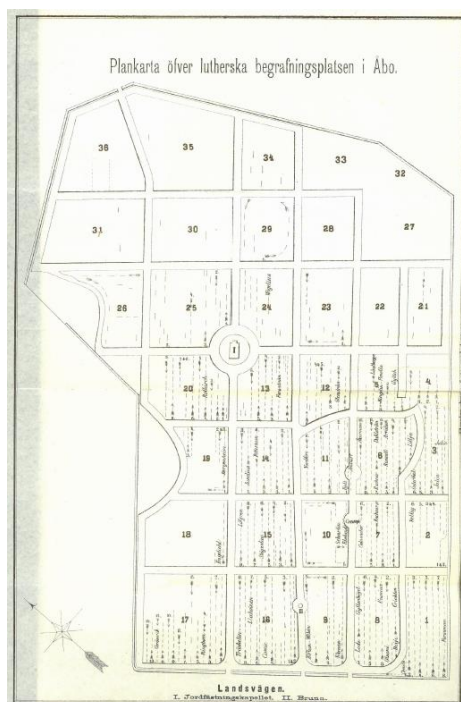
asiasta kuninkaalle ja samassa yhteydessä ehdotettiin lääketieteen tohtori Joh. Gabr. Bergmanin toimesta ensimmäistä kertaa Skanssin harjua. Kirkkokokous kutsuttiin uudestaan koolle ja uudessa kokouksessa asessori Carl Gustaf Loftman perusteli kirjeessä, kuinka kaupungin itäpuolella sijaitseva Skanssin malmi soveltuu hautausmaaksi paremmin kuin savinen Piispanpelto. (Kaisti & Puhakka 1999, 16-19.)

Asia jäi kytemään vielä vuosikausiksi, kunnes 1804 piispa piispantarkastuksessa kehotti ryhtymään nopeasti uuden hautausmaan tekoon. Asiaa puuttiin siis jo kolmannen kerran, tällä kertaa uuden toimikunnan toimesta, joka lopulta päätyi Skanssin malmiin. (Kaisti & Puhakka 1999, 18.)

2.1 Perustamisesta tähän päivään

Turun hautausmaan suunnitteli italialainen arkkitehti Charles Bassi. Hautausmaa oli neliön muotoinen, pinta-alaltaan kolme tynnyrinalaa (noin 1,5 hehtaaria) ja sitä ympäröi kivimuuri. Bassin suunnitelmaa jouduttiin säästösystistä muuttamaan joiltain osin ja esimerkiksi siunauskappeli ja kiviportti jäivät rakentamatta (Kaisti & Puhakka 1999, 16-19).

Hautausmaa vihittiin käyttöön ruotsiksi 20. heinäkuuta ja suomeksi 1. marraskuuta 1807. Ensimmäinen haudattu vainaja oli perimätiedon mukaan 26. toukokuuta 1806 kuollut William Archibald Cramp, joka oli alun perin haudattu Tuomiokirkon hautausmaahan, mutta siirretty sieltä myöhemmin Skanssin malmille. Crampin haudalla oleva nykyinen muistomerkki ei ole alkuperäinen, sillä muistomerkki kunnostettiin kivenhakkaaja Forsströmin toimesta 1860-luvulla. Vanhin alkuperäiskunnossa oleva muistomerkki on Matts Augustin haudalla. (Kaisti & Puhakka 1999, 22-23.)

Kuva 1. Vanhan hautausmaan kartta (Nervander, 1888).

Ensimmäinen laajennus toteutettiin vuonna 1849. Asiaa oli alkuperäisen hautausmaan perustamisen tapaan kaavailtu jo vuosia. Hautausmaata laajennettiin lopulta puolella entisestäään Uudenmaantielle päin. Vuotta myöhemmin perustettiin varsinaisen hautausmaan taakse tarkk'ampujapataljoonaa varten oma reilu tynnyrinalan (noin 0,5 hehtaaria) kokoinen hautausmaa. Tarkk'ampujapataljoona oli Turkuun sijoitettu Nikolai I:n suunnittelema pataljoona, joka osallistui Krimin sotaan. (Kaisti & Puhakka 1999, 25-27.)

Kuva 2. Turun hautausmaan kartta (Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, n.d.)

Seuraava laajennus toteutettiin vuonna 1863. Tässä vaiheessa silloinen hautausmaa käsitti alueen, jota nykyään kutsutaan Turun hautausmaan vanhaksi puoleksi. Vuotta aiemmin hautausmaalle pestattiin puutarhuriksi Karl Henrik Renvall, jolle rakennettiin asunto vastapäätä hautausmaata

tien toiselle puolelle. Talo on yhä pystyssä osoitteessa Uudenmaantien 45. Puutarhurin tehtävänä oli hoitaa muun muassa käytävien varsilla olevat puut, pitää käytävät siistinä sekä ylläpitää kasvihuonetta haudalle istutettavien kasvien kasvattamista varten. Vuonna 1864 Renvallin mainitaan istuttaneen hautausmaalle 431 puuta: 170 lehmusta ulkomailta ja Suomesta 130 jalavaa, 76 vaahteraa, 23 koivua, 17 pihlajaa ja 15 palsamipoppelia. Näiden lisäksi hautausmaalla on mainittu kasvaneen mm. lemmikkejä, ikikukkia, ruusuja, kuusia, hautapajuja, puksipuita ja poppeleita (Kaisti & Puhakka 1999, 28-34.) Turun hautausmaasta kirjoitetussa På Skanssen kirjassa vuodelta 1888 kerrotaan hautoja ympäröineen mm. kuusi-, lumikello-, syreeni-, siperianhernepensas- tai orapihlajareunukset. (Nervander 1888, 69-79.)

Ensimmäinen siunauskappeli hautausmaalle saatiin vasta vuonna 1877. Siihen asti vainajat oli siunattu Tuomiokirkon siunaushuoneessa. Uuden siunauskappelin suunnitteli turkulainen arkkitehti Frans Sjöström. Kappeli oli nopeasti huonossa kunnossa ja se purettiin vuonna 1954. (Kaisti & Puhakka 1999, 37-38.)

Niin sanottu uusi hautausmaa sai alkunsa vuonna 1891, jolloin hautausmaa laajeni 9,794 tynnyrinalaa eli noin 4,8 hehtaaria vanhan hautausmaan koillispuolelle (Kaisti & Puhakka 1999, 28). Valtaosa tässä opinnäytetyössä käsitellyistä museohaudoista sijaitsee juuri tällä alueella. Hautausmaata on tämän lisäksi laajennettu 1900-luvulla neljään kertaan. (Kaisti & Puhakka 1999, 28.)

Vuonna 1941 Turun hautausmaalle valmistui Erik Bryggmanin suunnittelema Ylösnousemuskappeli. Se on yksi suomalaisen arkkitehtuurin 1930-1940-lukujen merkkiteoksista. Krematorio ja siihen liittyvä Pyhän Ristin kappeli valmistuivat vuonna 1967. Ne on suunnitellut arkkitehti Pekka Pitkänen. (Kaisti & Puhakka 1999, 45.)

2.2 Suomalainen hautamuistomerkkiperinne

Suomalaista hautamuistomerkkitraditiota on mahdollista seurata yhtäjaksoisesti 1700-1800-lukujen taitteesta asti. Kansanomainen hautamuistomerkkiperinteemme on kansainvälistä, sillä vastaavia muistomerkkejä löytyy ympäri Eurooppaa. Vanhoissa kivissä on usein havaittavissa eri tyyli-suuntien vaikutuksia. Suomalaisen hautamuistomerkkiperinteen tekee omaleimaiseksi muotojen yksinkertaisuus ja niukkuus. (Lempiäinen & Nickels 1990, 35-36.)

Pysyvien kivisten tai rautaisten hautamuistomerkkien pystytys Suomessa yleistyi vasta 1800-luvulla (Kaisti & Puhakka 1999, 65). Kaupunkien porvariston vahvistuminen ja kehittynyt arkkuhautaus yleistivät yksityiset haudat, mikä loi edellytyksen henkilökohtaisten pysyvien muistomerkkien pystyttämiseksi (Lindgren 2009, 34). Tätä ennen valtaosa muistomerkeistä oli puisia. Nykyajalle säilyneet hautamuistomerkit ovatkin pääsääntöisesti

pystytetty korkean sosiaalisen aseman henkilöille. Vanhat puuristit, puiset pystylaudat ja muut kansanomaiset muistomerkit ovat lahonneet ja toisaalta niitä ei ole aikoinaan edes katsottu säilyttämisen arvoisiksi (Gardberg 2003, 119). Hautausmaat toimivat 1800-luvulla porvariston ja sivistyneistön sosiaalisen erottumisen paikkana. Hautamuistomerkit koettiin perheen vaurauden jatkeena ja niiden suuruuden koettiin kuvastavan perheen tai suvun kunniaa. Liisa Lindgrenin sanoin ”*Hautausmaasta tuli – ei vain muistojen – vaan myös näkyvyyden ja näyttäytymisen paikka*” (Lindgren 2009, 34).

Suomen vanhimpana hautakivenä pidetään Santamalan Moisiosta löytynyttä kalkkikivihautalaattaa. Kivessä ei ole vuosilukua, mutta se on ajoitettu 1100-luvulle. Vanhin vuosiluvullinen hautakivi on ns. Ingigerdin kivi Maarian kirkossa vuodelta 1290. (Kaisti & Puhakka 1999, 57, 65.)

Kirkkomailta löytyy 1700-luvun lopulta alkaen maanpinnan tasalle asetettuja kivipaasia. Ne pohjautuvat kirkkojen lattioiden alla sijainneisiin perhehautoihin. Kun kirkkoihin hautaaminen kiellettiin, siirtyi kyseinen hautamuistomerkkimalli ulos kirkkomaille. Ensimmäiset vaakatasossa makaavat kivipaadet on asetettu tiilireunan päälle, kiven toinen pää on täten hieman maanpintaa ylempänä. 1800-luvulla kivet pantiin jo suoraan maahan. Yleisimmäksi kivimalliksi 1800-luvun aikana tuli pystykivimalli. Pystykivellä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä hautakiveä, jonka korkeus on suurempi kuin leveys. 1800-luvun säilyneet pystykivet voivat olla erittäin näyttäviä ja ne edustavat usein uusklassista tyyliä. Uusklassisissa kivissä pystykivien harjalla saattaa olla esimerkiksi pylväitä, obeliskeja, uurnia ja muita klassisia symboleja. Monet 1800-luvun kivet ovat yksilöllisiä. 1830-luvulta lähtien käyttöön tulleet rautaristit ja laatat sen sijaan perustuivat massatuotantoon (Gardberg 2003, 83-86). Kaistin ja Puhakan Unikankareen kumulta Skanssin malmille -kirjassa on liitteenä Fiskarssin, D. Cowie & C -valimon ja Turun rautateollisuusyhtiön ristimallistojen esitteet, joista asiakkaat saattoivat valita ristin ja siihen koristeet (Kaisti & Puhakka 1999, 185-198).

Leveät levymäiset kivet eli kivet, joiden leveys on korkeutta suurempi, yleistyivät 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Nämä kivet on valmistettu teollisena sarjatuotantona. Yleisimmäksi hautakivimalliksi ne nousivat 1930-1940-luvuilla (Schali 1996, 152-153). Turussa leveät levymäiset kivet olivat suosituin kivimalli jo 1930-luvulla. Ne syrjäyttivät seuraavina vuosikymmeniä pystykivet lähes kokonaan (Kaisti & Puhakka 1999, 199). Niin sanotun ”matkalaukkumallin” suosion taustalla oli tehostuneen sarjatuotannon lisäksi yleinen käsitys hautausmaista. Sotien jälkeen hautausmailla peräänkuulutettiin yksinkertaista ja korutonta ajattomuuden tuntua. 1960-luvulla tasa-arvon ihanteet yhtenäistivät hautamuistomerkejä entisestään. Tehostetut hoitotavat ovat myös vaikuttaneet hautausmaiden yleisilmeen samankaltaistumiseen, sillä joillain hautausmailla esimerkiksi vanhoja hautojen reunakiviä on poistettu (Hockman 2004, 67-68).

3 TURUN HAUTAUSMAAN MUSEOHAUDAT

Turun hautausmaan museohaudat sijoittuvat pääasiassa niin sanotulle uudelle puolelle, eli vanhimmat niistä ovat 1800-luvun lopulta. Hautausmaan vanhimmat ja arvokkaimmat haudat ovat ns. vanhalla puolella, mutta valtaosa niistä on niin sanottuja ikuisen hallinta-ajan hautoja, joten ne eivät tarvitse museohautastatusta. Tämän lisäksi vanha puoli on muutenkin sikäli suojeltu, että sieltä ei enää myönnetä uusia arkkuhautapaikkoja. Riikka Kaisti on aiemmin inventoinut kaikki vanhan puolen arvokkaat haudat. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymällä ei ole varsinaista velvollisuutta säilyttää museohautoja, vaan säilyttäminen perustuu täysin seurakuntayhtymän omaan päätökseen. Turun hautausmailla ei tällä hetkellä ole huolta hautapaikkojen loppumisesta, mikä mahdollistaa museohautojen säilyttämisen. Museohautojen määrä kasvaa luonnollisesti vuosi vuodelta uusien hautojen palautuessa seurakuntayhtymälle. (Riikka Kaistin haastattelu 2018). Tätä tutkimusta tehdessä museohautoja oli yhteensä 313 kappaletta, joista valtaosan oli inventoinut entinen intendentti Riikka Kaisti. Yhteensä 91 museohaudasta löytyi Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän arkistosta niin sanottu inventointilomake, josta käy selville muistomerkin tekstit, materiaali ja koko. Tehtäväkseni jäi tehdä vastaavat inventointilomakkeet puuttuville 222 museohaudalle. Tämän lisäksi kuvasin ja selvitin arvottamisperusteet kaikille 313 museohaudalle.

Muistomerkit korteleittain

Kortteli	Pystykivet	Levymäiset kivet	Metalliristit	Putkiristit	Moniosaiset	Muut	Yhteensä
U.1.1	21	1	1			2	25
U.1.2	29		2			2	33
U.1.3	17		2	4	1	1	25
U.1.4I	2	5				1	8
U.1.4L	12	3	1	4		1	21
U.1.5	5	3			4		12
U.1.6	3	1			1		5
U.1A	2	5					7
U.2.1	14	3	3	3	2	1	26
U.2.2	9	1	2		2	2	16
U.2.3	11		1	1			13
U.2.4	6	1					7
U.2.5	2				1		3
U.2.6	7	3		1	2	1	14
U.2.7	2			1			3
U.3.1	6	4		5			15
U.3.2	8	2	1	1		1	13
U.3.3	3	1	1				5
U.3.4	1		1				2
U.4.1	6	1	1	3	1		12
U.4.2	2						2
U.4.3	3			5			8
U.5.2		1					1
U.6.1		1					1
U.6.2	1	1					2
U.6.3					1		1
U.7.1	1	4		1			6
U.7.2	2	3					5
U.8.1		1				1	2
U.8.1A		1					1
U.8.2		1					1
U.8.7H						1	1
U.8.7L	1						1
U.9.1	3	3				1	7
U.9.2		1	1				2
U.9.7		1					1
U.11.5						1	1
U.11.10						1	1
V.1	2					1	3
V.4	1						1
YHTEENSÄ	182	52	17	29	15	18	313

Taulukko 1.

3.1 Metalliristit

Valurautaristit ovat ensimmäisiä sarjatuotantona valmistettuja muistomerkkejä. Ne olivat suosittuja 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun vuosikymmeninä (Schali 1996, 125). Ruotsissa niitä tiedetään tehdyn jo 1800-luvun alusta. Turussa ensimmäinen rautaristien valmistaja oli D. Cowie & C -konepaja ja valimo, joka aloitti toimintansa 1844. Toinen Turussa toiminut yritys oli Turun rautateollisuusyhtiö eli Åbo Jern Manufaktur Bålag. Molemmilta Turussa toimineilta yrityksiltä on säilynyt tuoteluettelot (Liite 2-3). Tuoteluettelo löytyy myös Suomessa toimineelta Fiskarssilta (Liite 4). Kaistin mukaan Turun hautausmaalta löytyy eniten Turun rautateollisuusyhtiön valmistamia ristejä. (Kaisti & Puhakka 1999, 63-65.)

Kuva 3. Turun rautateollisuusyhtiön valmistama risti. Mallinumero 31.²

Turun hautausmaan museohaudoilla metalliristejä, pois lukien putkiristit, on 17 kappaletta. Valtaosa risteistä on valurautaristejä 1900-luvun kahdelta ensimmäiseltä vuosikymmeneltä. Kuudesta valurautaristista löytyi Turun rautateollisuusyhtiön signeeraus. Risteihin oli kirjoitettu myös mallinumero. Löytyneet mallit ovat 12, 13, 31 ja 42.

² U.1.1.8.14.

Kuva 4. Turun rautateollisuusyhtiön signeeraus Å.J.M.B. ja malli numero 41.³

Rautaristeistä 15 oli valurautaristejä, joista 4 kappaletta oli niin sanottuja apilanlehtiristejä. Niissä ristin sakaroiden päätteet muistuttavat apilanlehteä. Yksi risti oli kotivalmisteisen näköinen (kaksi rautalevyä yhteen hitsattuina). Kuvan 5 risti vuodelta 1944 erottautui joukosta ainoana kupariristinä.

Kuva 5. Kuparinen risti.⁴

3.2 Putkiristit

Putkiristit ovat vesijohtoputkista valmistettuja metalliristejä. Risteissä on useimmiten päässä messinkipallot. Kaistin mukaan putkiristit olivat suosittuja erityisesti 1900- ja 1910-luvuilla, jonka jälkeen niiden suosio alkoi hiipua. (Kaisti & Puhakka 1999, 77-78).

³³ U.2.2.8.4.

⁴ U.9.2.8.7.

Kuva 6. Putkiristi jossa voluuttakoristeet.⁵

Turun hautausmaan museohautoista putkiristejä on 29 kappaletta. Noin kolmasosa risteistä on koristeettomia. Tyypillisin koristelu on voluuttakuviin taivutetut raudat ristikeskuksessa. Tästä esimerkkinä kuva 6. Putkiristejä löytyy aineistosta yksi, kaksi ja kolmijalkaisina.

Kuva 7. Kolmijalkainen putkiristi.⁶

⁵ U.4.3.4.22.

⁶ U.1.3.10.19.

3.3 Pystykivet

Pystyktivillä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä pystyssä olevia hautakiviä, joiden korkeus on suurempi kuin leveys. Erilaiset pystykivet ovat olleet Suomessa yleisimpiä muistomerkkejä, kunnes leveät levymäiset kivet eli ns. ”matkalaukkumallit” ohittivat ne suosiossa. Riikka Kaisti on Unikankankareen kummulta Skanssin malmille -kirjassaan jakanut pystykivet viiteen eri ryhmään, joita käytän myös tässä tutkimuksessa:

1. Symmetriset sileät kapiteelittomat levymäiset pystykivet
 2. Symmetriset sileät pystykivet, joissa kapiteeli
 3. Etusivulta sileät ja symmetriset levymäiset pystykivet, muut sivut karkeat
 4. Epäsymmetriset vain etusivuilta sileät pystykivet
 5. Epäsymmetriset karkeat pystykivet, joissa upotettu laatta
- (Kaisti & Puhakka 1999, 199.)

Pystykivet ovat Turun hautausmaan museokivien yleisin muistomerkkityyppi. Reilusti yli puolet, eli 182 kappaletta museokivistä on pystyiviä. Kaistin jaottelun mukaisia ryhmän 2 kiviä ei museohautojen joukosta löytynyt ainuttakaan, mutta muut ryhmät olivat edustettuina. Neljä museohautojen pystykiveä ei istu yhteenkään edellä mainituista ryhmistä, sillä niissä tasoitettujen sivujen määrä vaihtelee.

Turun hautausmaan museohautojen pystyiville yleisin malli on ryhmä 3, etusivulta sileät ja symmetriset levymäiset pystykivet, joiden muut sivut ovat karkeaa hakkausta. Näissä kivissä etupuoli on korostunut ja kivistä syntyy voimakas vaikutelma, että niitä kuuluu katsoa edestä ja tausta on piilossa (Kaisti & Puhakka 1999, 107). Tämänlaisia muistomerkkejä oli 70 kappaletta. Ryhmän 3 muistomerkkejä esiintyy museohautoilla eniten 1920- ja 1930-luvuilta, 21 kappaletta molempina vuosikymmeninä. 1940-luvulta kiviä on enää kolme ja tämän jälkeen ei ainuttakaan. Riikka Kaistin mukaan kyseinen kivimalli oli suosituin 1910- ja 1920-luvuilla ja sen suosio laski runsaasti 1940-luvulla (Kaisti & Puhakka 1999, 107-108). Sama trendi on siis havaittavissa myös museokivistä. Ryhmän vanhin museokivi on vuodelta 1898 ja uusin vuodelta 1941.

Kuva 8. Ryhmän 3 museokivi. Kiven huippu muodoltaan jousikaari.⁷

Tämän kiviryhmän yläreunan muodot vaihtelevat. Useimmat kivet ovat jousi- tai segmenttikaarisia. Kolmesta tämän kiviryhmän muistomerkeistä löytyy turkulaisen kivivalmistaja K. G. Forsströmin signeeraus. Forsström oli tunnettu kivenhakkaaja, jonka kiviä löytyy Turun hautausmaalta useita. Hänen töitään käytettiin myös julkisissa kivenhakkuutöissä. Esimerkiksi Porthanin patsaan jalusta, Turun taidemuseon kivityöt ja Sappalinnan mäen Äiti ja Lapsi -veistos ovat hänen tekemiään. Forsströmin kiviliike toimi vuodesta 1865 aina vuoteen 1961 saakka. (Kaisti & Puhakka 1999, 61-62.)

Kuva 9. K.G. Forsströmin hakkaama kivi.⁸

⁷ U.4.1.8.10.

⁸ U.2.5.7.7.

Museohautojen pystykiville toiseksi tyypillisin malli on ryhmä 1, symmetriset kaikkialta sileät pystykivet. Näitä kiviä löytyy 58 kappaletta. Selvä enemmistö, 34 kappaletta ryhmän 1 kivistä on 1900-luvun ensimmäiseltä vuosikymmeneltä. 1930-luvulta on 13 kiveä. Vanhin muistomerkki on vuodelta 1900 ja uusin 1969. Näiden kivien huippukausi ajoittuu Kaistin mukaan 1870-luvulta 1910-luvulle (Kaisti & Puhakka 1999, 100). Kivien yläosan muodot sisältävät enemmän variaatioita kuin muissa ryhmissä. Kaksi tämän ryhmän kivistä oli K.G. Forsströmin valmistamia.

Kuva 10. Ryhmän 1 kivi, jossa harvinaisen mallinen porrastettu yläosa.⁹

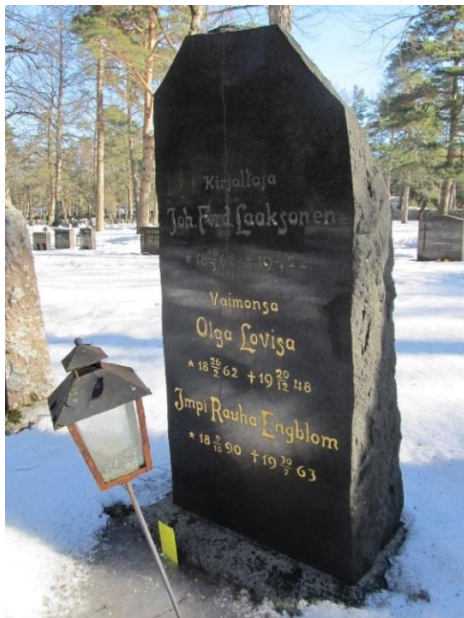

Kuva 11. Monessa tämän ryhmän kivessä on korkea postamentti.¹⁰

⁹ U.1.2.4.18.

¹⁰ U.1.2.5.11.

Museohautojen kolmanneksi tyypillisin pystykivimalli on ryhmän 4 kivet, vain etusivulta sileät epäsymmetriset pystykivet. Tämän malliset kivet ovat selvästi tyypillisiä 1900-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle, sillä kaikista tämän ryhmän 49:sta kivistä yhteensä 36 sijoittuu tälle vuosikymmenelle. Kaistin mukaan kyseinen kivimalli oli suosittu 1890-1910-luvuilla, jonka jälkeen sen suosio laski jyrkästi (Kaisti & Puhakka 1999, 109).

Kuva 12. 1900-luvun taitteen tyypillinen muistomerkki. Edestä sileä ja muualta raakahakattu pystykivi. Kyseinen kivi 1920-luvulta.¹¹

Valtaosa tämän ryhmän kivistä on sileää etupuolta lukuun ottamatta hyvin karkeasti hakattuja, moni raakahakattuja. Kivet tyypillisesti kapenevat ylöspäin ja huippu on toiselta puolelta korkeampi. Ryhmän kivistä yksi oli K.G. Forsströmin valmistama.

Ryhmän 5 epäsymmetrisiä laatallisia pystykiviä on museokivien joukossa vain kolme kappaletta. Kaistin mukaan kiveä tavataan eniten 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä (Kaisti & Puhakka 1999, 110). Museohautoista ryhmän 5 kivistä kaksi on 1900-luvun alusta ja yhden ikä ei ole tiedossa. Kaikki kolme kiveä ovat harmaita ja niissä on musta laatta.

¹¹ U.4.3.11.22.

Kuva 13. Ryhmän 5 pystykivi. Epäsymmetrinen laatallinen pystykivi.¹²

3.4 Leveät levymäiset kivet

Leveillä levymäisillä kivillä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä pystyssä olevia muistomerkkejä, joiden leveys on korkeutta suurempi. Unikankareen kummulta Skanssin malmille -kirjan mukaan nämä kivet ohittivat pystykivet suosiossa jo 1930-luvulla ja syrjäyttivät ne myöhemmin lähes kokonaan. (Kaisti & Puhakka 1999, 199.) Museohautojen leveät levymäiset kivet ovat pääasiassa 1930-luvulta ja sitä seuraavilta vuosikymmeniltä, joten tämä vahvistaa niiden suosion kasvaneen 1930-luvulta alkaen. Kaiken kaikkiaan leveitä levymäisiä kiviä on museohautojen joukossa 52 kappaletta ja niiden määrä on kasvamaan päin.

Leveiden levymäisten kivien yläosien muodot vaihtelevat. Tyypillisimmillään yläosa on tasainen tai segmenttikaaren tai jousikaaren muotoinen. Etupinta on useimmiten tasainen ja kiillotettu, mutta muut pinnat vaihtelevat raakahakatusta kiillotettuun. Kaksi kivistä on Röntämäen graniitin valmistamia. Röntämäen graniitti oli Albert Toivosen kivityöliike 1900-luvulla. Röntämäen ”mustaa” louhittiin Urusvuorelta ja sitä on käytetty hautamuistomerkkien ohella julkisissa rakennuksissa, kuten Osuuspankin talossa Maariankatu 4:ssä ja Kansaneläkelaitoksen talossa Helsingissä (Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, n.d.).

¹² U.1.4L.10.21.

Kuva 14. Leveä levymäinen kivi. Räntämäen graniitin valmistama.¹³

3.5 Moniosaiset kivet

Moniosaisia eli useammasta kuin yhdestä kivistä koostuvia muistomerkkejä on tässä aineistossa 15 kappaletta. Muistomerkit ovat pääasiassa 1920-1930-luvuilta. Muistomerkit, jotka koostuvat hautakivestä ja erillisistä koristeista, kuten kiven vierellä olevasta uurnasta, eivät kuulu tähän ryhmään. Ne ryhmittelin varsinaisen pääkiven mallin mukaan.

Kuva 15. Moniosainen K.G. Forsströmin valmistama kivi.¹⁴

Tämän ryhmän kivet poikkeavat muodoltaan ja kooltaan toisistaan niin paljon, että yhdistäviä tekijöitä on vaikea osoittaa.

¹³ U.3.1.15.9.

¹⁴ U.1.6.1.15.

3.6 Muut muistomerkit

Kuva 16. Avoimen kirjan mallinen muistomerkki. Avoin kirja voi symbolisoida uskoa tai kesken jäänyttä elämäntyötä. Sillä viitataan usein myös ns. elämänpöytäkirjaan.¹⁵

Ryhmään muut muistomerkit kuuluu museohautojen muistomerkeistä 18 kappaletta. Ryhmään kuuluu neljä kivistä, kaksi betonista, kolme pylvästä, yksi vaakatasossa oleva kirja, yksi ”mutteri”, viisi suorakulmaista särmiötä muistuttavaa kiveä ja kaksi lähes vaakasuoraan maassa makaavaa kiviä.

Kuva 17. Valkoinen marmoriristi mustalla graniittialustalla.¹⁶

¹⁵ U.8.1.1.41.

¹⁶ U.1.1.12.16.

3.7 Muistomerkkien symboliikka

Muistomerkeissä symboliikkaa voi selkeiden symbolien lisäksi ilmentää muistomerkin muoto, kaiverrokset, kuvat ja tekstit. Kirjassa Oulun hautausmaat, jota käytän tämän luvun päälähteenä, on ansiokkaasti käsitelty hautamuistomerkkien sisältämää symboliikkaa.

Turun hautausmaan museohautojen muistomerkeissä yleisin symboli on luonnollisesti risti. Pelkän ristin lisäksi on ristejä, joiden takana on palmunlehti, kukka tai aurinko. Kaikki edellä mainitut esiintyvät myös yksinään. Näistä selkeästi yleisimpiä ovat erilaiset kukat, kuten kielot ja ruusut. Kukkien lisäksi kasveista ovat edustettuina esimerkiksi muratti sekä köynnökset, kuten ruusuköynnös ja viiniköynnös. Edellä mainittujen lisäksi muistomerkeistä löytyy myös seuraavia kuvia: aallot, auringonlasku, katkennut ankkuri tai tähkä, enkeli, viljankorsi, käärme, lintu, sepele, sirppi, soihtu, sydän, tammenlehti ja tähti. Auringonlasku on Kirsi Schalin mukaan tyypillinen elämän katoavaisuuden symboli. Katkenneet esineet ja kasvit, tässä tapauksessa tähkä ja ankkuri, kuvastavat kesken jäänyttä elämää tai elämäntyötä. Myös katkaistut pylväät kuuluvat samaan sarjaan, jossa elämän kuvataan ikään kuin katkenneen ennen luonnollista loppuaan. Katkenneita pylväitä oli muistomerkkien joukossa yksi kappale. Korjattu tai kypsä vilja taas edustavat päinvastaista, eli loppuun saatettua elämäntyötä. (Schali 1996, 163-174.)

Kuva 18. Muistomerkki, jossa kesken jääneen elämän symboli katkennut ankkuri. Vainaja kuollut suhteellisen nuorena ja katkennut ankkuri liittyyneeseen siihen. Muistomerkin yläosassa on kuitenkin lohdullisesti kristillisen uskon tärkein tunnus risti, ja palmunlehti symbolisoimassa ikuista elämää.¹⁷

¹⁷ U.1.1.5.21.

Kristillisiä symboleja ovat ristin lisäksi edellä mainituista ainakin enkeli, käärme, lintu, muratti, palmunlehvä, sepele, soihtu, sydän ja tähti. Enkeli kuvastaa vainajan jättämistä Jumalan haltuun. Lintu on kristinuskossa kaatoavaisuuden ja maallisen elämän kärsimyksistä vapautumisen symboli. Palmunlehvä ja tähti ovat ikuisen elämän vertauskuvia samoin kuin ikivihreät kasvit, kuten muratti. Soihtu symboloi Jumalan viisautta ja valoa. Sepele puolestaan on iankaikkisuuden vertauskuva ja sydän Jumalan tai lähimmäisenrakkauden kuvastaja. (Schali 1996, 163-174.)

Osa symboleista viittaa vainajan elämäntyöhön. Tällaisia saattavat olla esimerkiksi ehjä ankkuri tai puitu vilja. Selkeimmät tämän kaltaisista symboleista ovat kultaseppämestari A. V. Valon muistomerkin päällä oleva pronssinen vasara ja muusikko Pekka Tapio Nurmen hautakiveen kaiverrettu kitara, jossa lukee taiteilijanimi Tommie Mansfield.¹⁸

Koristelun, kuten kaiverrosten ja veistosten lisäksi myös muistomerkin muoto saattaa symboloida jotain. Tyypillisin esimerkki tästä on valurautainen apilanlehtiristi. Apilanlehti symboloi arkisessa ajattelussa onnea, mutta kristillisenä symbolina se tarkoittaa Jumalan kolminaisuutta. Muutamalla museohaudalla olevat maljat viittaavat Graalin maljaan, eli maljaan, jota Kristus on käyttänyt asettaessaan pyhää ehtoollista. (Schali 1996, 169-170.)

Kuva 19. Muistomerkki, jossa Graalin malja, lunastuksen ja pyhityksen vertauskuva.¹⁹

4 VANHOJEN HAUTAMUISTOMERKKIEN ARVOTTAMINEN

Vanhojen muistomerkkien arvottaminen on haastava, mutta tärkeä tehtävä. Hautamuistomerkit kuvastavat aikaansa ja kertovat jälkipolville

¹⁸ U.9.7.10.20 ja U.5.2.13.24.

¹⁹ U.4.1.6.11.

menneestä ajasta. Arvottaminen on aina subjektiivinen prosessi, johon vaikuttaa inventoijan taustat, kokemus sekä koulutus. Subjektiivisuutta painotti myös haastateltavani Riikka Kaisti, joka kertoi saaneensa oman kompetenssinsa arvottamiseen Turun vanha hautausmaa -laudaturtyötä tehdessään. Kaistin laudaturtyö toimi pohjana Unikankareen kummulta Skanssin malmille -kirjalle. Arvottajan olisi hyvä tutustua tarkkaan inventoitavan hautausmaan historiaan, nykytilaan sekä sen hautamuistomerkeihin. Ajan ja kokemuksen myötä syntyy käsitys siitä, mitkä muistomerkit ovat arvokkaita ja säilyttämisen arvoisia.

Kaisti on inventoimisen lisäksi yhdessä Turkuseuran ja museoviranomaisten kanssa aiemmin järjestänyt Turun hautausmaalla esimerkiksi valurautaristien kunnostusprojekteja. Näistä projekteista voisi ammentaa vinkkejä tänäkin päivänä. (Riikka Kaistin haastattelu 2018.)

Turun Arkkhiippakunnan kulttuuriperintötoimikunta on tehnyt ohjeet seurakuntayhtymälle palautuneiden hautojen säilyttämisestä ja hävittämisestä. Ohjeissa on seuraava lista säilyttämisen valintakriteereistä:

1. Muistomerkki on 1800-luvulta (Useimmilla hautausmailla muistomerkkin ikäkriteerin on syytä kuitenkin asettaa myöhemmäksi);
2. muistomerkki on ajalleen tyyppillinen;
3. muistomerkki on muodoltaan harvinainen tai erityisen kiinnostavasti koristeltu;
4. muistomerkissä on kiinnostava muistokirjoitus;
5. muistomerkki on pystytetty paikkakunnan tai Suomen historian kannalta muistamisen arvoiselle henkilölle tai tapahtumalle;
6. muistomerkki tai sen osa on taideteos.

(Turun arkkhiippakunnan kulttuuriperintölautakunta, 2007.)

Edellä mainittujen lisäksi on huomioitava, että vaikka muistomerkki ei sinänsä olisi säilyttämisen arvoinen, voi sillä kuitenkin olla merkitystä koko hautausmaan kannalta. Tällöin varsinainen säilytyskohde onkin hautausmaan kokonaisuus tai jonkin omaleimaisen piirteen suojeleminen (Turun arkkhiippakunta 2007, 1-2). Riikka Kaisti oli aiemmin ollut mukana tekemässä kulttuuriperintötoimikunnan ohjeistusta. Hän painotti erityisesti muistomerkkien merkitystä hautausmaan kokonaisilmeen säilyttämisessä. (Kaisti 2018)

Laajin ja kattavin inventointia koskea julkaisu on museoviraston 44 sivuinen Hautausmaiden inventointiopas. Oppaassa käsitellään inventoinnin lisäksi Suomen hautausmaiden kulttuurihistoriaa ja annetaan näkökulmia hautausmaiden suunnitteluun. Siinä selvitetään myös hautausmaiden suojeluun liittyviä lakitekniisiä seikkoja. (Museovirasto, 2015.)

Hautausmaita suojellaan maankäyttö- ja rakennuslain kaavoituksella. Kaavakartassa olevaan alueen käyttötarkoituksmerkintään liitetään useimmiten suojelumerkintä, johon liittyy yleensä kaavamääräys hautausmaan kulttuurihistoriallisten ominaispiirteiden säilyttämiseksi. Muita

hautausmaan kulttuuriympäristön säilyttämiseen liittyviä keskeisiä sää-döksiä ovat muinaismuistolaki, kirkkolaki ja hautausoimilaki. (Museovirasto, 2015.)

Muinaismuistolaki ja kirkkolaki koskevat pääasiassa kiinteitä muinaisjään-nöksiä: kirkkoja ja kellotapuleita, siunaus- ja hautakappeleita, sekä hau-tausmaalla olevia edellä mainittuihin rinnastettavia rakennuksia. Muinais-muistolaki suojelee sellaiset historiallisen ajan hautapaikat, jotka eivät ole seurakunnan hoidossa olevalla hautausmaalla. Suojelusäännökset eivät siis kohdistu suoraan yksittäisiin hautamuistomerkkeihin, mutta ”*laki vel-voittaa pitämään haudat hautausmaan arvoa vastaavasti hoidettuina.*” (Museovirasto, 2015.)

Museoviraston inventointioppaassa on arvottamiseen liittyen seuraava lista:

Hautamuistomerkkien arviointiperusteet:

1. *historian näkökulma, esim. henkilöhistoria, tapahtumahistoria*
2. *taiteen näkökulma, esim. kuvanveisto, arkkitehtuuri*
3. *käsityötaidon näkökulma, esim. kivenkäsittely, taonta- ja valutyö*
4. *muistomerkkin tyyppi, esim. malli, materiaali, koristeaiheet*
5. *muistomerkki osana hautakorttelia ja hautausmaaympäristöä*
6. *muistomerkkin säilyneisyys ja kunto*

(Museovirasto, 2015.)

Museoviraston arviointiperusteet ovat samassa linjassa Turun arkkihiippakunnan kulttuuriperintötoimikunnan ohjeiden kanssa. Kulttuuriperintötoimikunnan ohjeiden kohdat 1, ja 5 sijoittuvat museoviraston oppaan arviointiperusteiden historian näkökulmaan. Kohdat 2, 3 ja 4 kuuluvat käsityö-taidon näkökulmaan sekä muistomerkkin tyyppi – ja muistomerkki osana hautakorttelia -näkökulmiin. Kohta 6 on taiteen näkökulman arviointipe-ruste. Muistomerkkin säilyneisyyttä ja kuntoa Turun arkkihiippakunnan kulttuuritoimikunnan valintakriteerit eivät käsittele. Tässä opinnäyte-työssä olen päättänyt käyttämään Turun arkkihiippakunnan kulttuuriperin-tötoimikunnan arviointiperusteita pienin lisäyksiin, joista lisää seuraavassa luvussa.

4.1 Turun hautausmaan museohautojen säilyttämisperusteet

Sain tehtäväkseni selvittää, miksi kukin museohauta on päätetty säilyttää. Toisin sanoen tehtäväni oli ottaa selville museohautojen arvottamisperus-teet. Lähdin aluksi liikkeelle käyttäen Turun arkkihiippakunnan kulttuuri-perintötoimikunnan hautojen säilyttämisohjeita. Ohjeet löytyvät Turun arkkihiippakunnan sivuilta (Turun Arkkihiippakunta, 2007).

Arkkihiippakunnan ohjeet osoittautuivat päteväksi työkaluksi säilytyskri-terien etsimisessä. Inventointia tehdessäni huomasin kuitenkin nopeasti, että ainakin tätä aineistoa varten ohjeisiin olisi hyvä saada muutama lisäys.

Siksi päädyin modifioimaan säilyttämishjeet seuraavanlaisiksi:

1. Muistomerkki on 1800-luvulta;
2. muistomerkki on ajalleen tyypillinen;
3. muistomerkki on muodoltaan harvinainen tai erityisen kiinnostavasti koristeltu;
4. muistomerkissä on kiinnostava muistokirjoitus tai vainajan titteli;
5. muistomerkki on pystytetty paikkakunnan Suomen historian kannalta muistamisen arvoiselle henkilölle tai tapahtumalle;
6. muistomerkki tai sen osa on taideteos;
7. muistomerkki on vanha risti;
8. muistomerkki kuvastaa aikaansa;
9. muistomerkki on jääkärihauda.

Tämä säilyttämishjeistus noudattaa muuten Turun arkkihiippakunnan listaa, mutta lisäsin siihen kriteerit 7-9 ja muokkasin kohdan 4 sisältämään ”vainajan tittelin”.

Museohautoja inventoidessani huomasin, että suhteellisen monessa haudassa oli mainittu vainajan titteli. Valtaosa näistä oli sellaisia, joita ei enää nykyään ole käytössä. Tittelin merkitseminen hautakiveen on tänä päivänä muutenkin huomattavasti harvinaisempaa kuin ennen. Siksi katsoinkin, että vainajan titteliä voisi perustellusti pitää säilyttämiskriteerinä ja tuntui luonnolliselta lisätä tämä säilytysperuste osaksi kriteeriä numero 4. Myös haastateltavani, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän entinen intendentti Riikka Kaisti, piti titteliä pätevänä säilytyskriteerinä (Kaisti 2018).

Museohautojen muistomerkeistä 47 kappaletta on vanhoja ristejä, joista 30 kappaletta on putkiristejä ja loput muita metalliristejä. Vanhat ristit ovat säilyttämisen arvoisia ja tästä syystä ne kuuluvat mielestäni omaan ryhmäänsä. Varsinkin tässä aineistossa, jossa ristejä oli huomattava prosenttiosuus kaikista muistomerkeistä.

Kohdan 8 halusin lisätä säilyttämisperusteisiin muutamaa muistomerkkiä varten, joille en löytänyt yksiselitteistä paikkaa muista kohdista. Näitä olivat eritoten pienten lasten haudoilla olevat vaatimattomat muistomerkit, jotka ansaitsevat tulla säilytetyksi ei niinkään itse vaatimattoman muistomerkin takia, vaan hautausmaan kerroksellisuuden säilyttämiseksi.

Jääkärien haudat on luokiteltu automaattisesti säilytettäväksi, joten mielestäni oli luonnollista lisätä jääkärit omaksi säilytyskriteerikseen.

Säilyttämiskriteerit ovat osaksi päällekkäisiä ja se, minkä kohdan alle kukin museohauta kuuluu, on tulkinnanvaraista. Osa museohautoista kuuluikin mielestäni selkeästi kahden säilytyskriteerin alle. Tämän opinnäytetyön säilytysperusteet ovat siis henkilökohtainen näkemykseni siitä miksi Turun hautausmaan museohaudat on päätetty säilyttää. Koska tämän kaltaisessa kvalitatiivisessa tutkimuksessa on mahdotonta antaa yksiselitteisiä

objektiivisiä mitattuja ”totuuksia”, pyrin seuraavissa alaluvuissa perustelemaan valintani mahdollisimman kattavasti ja avoimesti valintakriteeri kerrollaan. Kohdan 5 mukaisia museohautoja ei löytynyt lainkaan, joten siihen ei tässä opinnäytetyössä ole tarpeen perehtyä. Ristien ja jääkärihautojen säilyttäminen on selkeää, joten kohtien 7 ja 9 museohautoja ei myöskään tarvitse perustella tässä yhteydessä sen enempää. Kaikkien museohautojen säilyttämisperusteet löytyvät liitteenä opinnäytetyön loppupuolelta, siinä ovat mukana myös ristit ja jääkärihaudat.

4.1.1 Muistomerkki on 1800-luvulta

Turun arkkhiippakunnan kulttuuriperintötoimikunnan mukaan 1800-luvun muistomerkit täyttävät säilyttämisen ikäkriteerin. Lisäyksenä mainitaan, että monilla hautausmailla ikäkriteeri on kuitenkin syytä asettaa myöhemmäksi (Turun arkkhiippakunta 2007).

Turun hautausmaa on perustettu vuonna 1807 ja 1800-luvulta säilyneitä hautoja on vanhalla puolella paljon. Tämän vuoksi ikäkriteeriä ei Turun hautausmaan kohdalla ole tarpeen muuttaa myöhemmäksi.

Museohautoista 1800-luvun hautoja on vain kahdeksan kappaletta. Kolme näistä sijaitsee hautausmaan vanhalla puolella ja loput uuden puolen vanhimmassa osassa.²⁰ Persoonallisimmat 1800-luvun museohaudat sijaitsevat vanhalla puolella. Nämä muistomerkit kuvastavat hyvin 1800-luvun hautamuistomerkkien pystykivityyliä. 1800-luvun hautojen säilyttämisperusteiden selvittäminen oli helppo työ, sillä niiden säilyttämistä ei tarvitse perustella, kunhan ikäkriteeri täyttyy.

²⁰ U.1 & U.2.

Kuva 20. Tämä vanhan puolen 1800-luvun muistomerkki on malliesimerkki muistomerkistä, joka täyttää useamman säilytysperusteiden. Ensinnäkin muistomerkin voidaan katsoa olevan ajalleen tyypillinen. Toisekseen muistomerkki sisältää mielenkiintoisen vainajan ammattinimikkeen ja kolmanneksi, muistomerkki on 1800-luvulta.²¹

4.1.2 Muistomerkki on ajalleen tyypillinen

Omalle ajalleen tyypillisten ja yleisten muistomerkkien säilyttäminen saattaa äkkiseltään tuntua oudolta. Miksi säilyttää muistomerkkejä, jotka eivät ole harvinaisia? Ajalleen tyypilliset hautamuistomerkit ovat säilyttämisen arvoisia, jotta kunkin aikakauden tyypilliset muistomerkkityylit säilyisivät jälkipolville. Tämä tuo hautausmaalle kerroksellisuutta ja vaihtelevuutta. Sen lisäksi juuri nämä ajalleen tyypilliset muistomerkit kuvastavat muun muassa oman aikansa hautausmaakulttuuria, käsityötaitoja ja tyyliä sekä suhtautumista uskontoon, elämään ja kuolemaan.

Turun hautausmaan museohaudoista 104 kappaletta kuuluu mielestäni tähän ryhmään. Yleinen ajalleen tyypilliseksi luokiteltu muistomerkkityyli on jo aiemmin mainitun Riikka Kaistin jaottelun mukaiset ryhmän 4 pystykivet (epäsymmetriset vain etusivuilta sileät pystykivet). Tämä pystykivimalli oli erityisen suosittu 1900-luvun taitteessa ja kuvastaa täten mainiosti oman aikansa hautakiven perustyyppiä. Säilyttämisen arvoisen ja erityisesti omaa aikaansa kuvastavan tästä mallista tekee se, että huippuvuosien jälkeen se ei ole enää palannut suosioon.

²¹ V.1.1.13.213.

Kuva 21. 1900-luvun taitteelle tyypillinen epäsymmetrinen edestä sileä muualta karkeasti hakattu pystykivi.²²

Toinen ajalleen tyypilliseksi luokiteltu kivimalli on ryhmän 3 pystykivet (etusivulta sileät ja symmetriset levymäiset pystykivet, muut sivut karkeat). Tämä kivimalli edustaa 1910-1930-lukujen tyypillistä muistomerkkiä.

Turun hautausmaan ajalleen tyypillisiksi luokittelimieni museohautojen merkittävin yhteinen tekijä on se, että ne ovat lähes kaikki pystykiviä. Pystykivimalli oli suosituin kivimalli, kunnes leveät levymäiset hautakivet syrjäyttivät ne. Täten onkin perusteltua sanoa pystykivien olleen ajalleen tyypillisiä aina 1800-luvun puolivälistä 1940-luvulle.

Valtaosa museohautojen pystykivistä sijaitsi hautausmaan uudella puolella vuonna 1891 käyttöön vihityllä alueella,²³ joten on luonnollista, että tällä alueella on paljon pystykiviä.

4.1.3 Muistomerkki on muodoltaan harvinainen tai erityisen kiinnostavasti koristeltu

Harvinaisen muodon ja kiinnostavan koristelun säilytyskriteeri on lukumäärältään suurin museokivien säilytysperuste. Yhteensä 156 muistomerkkiä oli mielestäni säilytetty täysin tai osittain tämän kriteerin perusteella. Monessa muistomerkissä saattaa kiinnostavan muodon tai koristelu

²² U.1.2.7.24.

²³ Katso kuva 2 sivulta 4.

lisäksi toteutua jokin toinenkin säilytyskriteeri, kuten esimerkiksi ajalleen tyypillisuus tai kiinnostava muistokirjoitus.

Kuva 22. Leveä levymäinen hautakivi, jossa kiinnostava koristelu.²⁴

Pelkästään koristelun perusteella säilytettäväksi arvetetusta muistomerkestä hyvänä esimerkkinä käy kuvan 22 kivi, joka on muodoltaan hyvin tavallinen, mutta koristelultaan harvinainen. Vastaavaa kohokuvioitua enkeliä ei ainakaan tässä aineistossa tullut vastaan toista samanlaista. Suora-kaiteen muotoisten kivien eli ns. matkalaukkumallien kohdalla nousee koristelun merkitys säilytysperusteissa suurempaan rooliin.

Kuva 23. Kivi, jossa toinen säilytyskriteereistä on koristeellinen kirjoitusasu.²⁵

²⁴ U.9.1.11.11.

²⁵ U.1.4I.13.5

Myös kiinnostava tekstin kirjoitustyyli voi tehdä kivistä uniikin ja olla täten säilytysperuste. Kuvan 23 kivessä vainajan nimi on kirjoitettu epätyypillisesti vinoon kaunokirjoituksella käyttäen mallina oletettavasti vainajan allekirjoitusta. Kyseisen kiven kohdalla koristeellista tekstiä voi mielestäni pitää toisena säilytyskriteerinä sen lisäksi, että kivi on muodoltaan ajalleen tyypillinen. Tekstien poikkeavasta teknisestä toteutuksesta esimerkkinä voi mainita kohokirjoituksen, mikä sekin voi olla tietyissä tapauksissa säilytysperuste.

Kuva 24. Muodoltaan harvinainen hautakivi. Hauta kuvattu ja inventoitu aiemmin vuonna 1992. Vanhasta kuvasta näkyy, että muistomerkkikokonaisuuteen on kuulunut keskelle kivimalja, joka on sittemmin kadonnut.²⁶

Muodoltaan harvinaisia muistomerkkejä oli tässä aineistossa jonkin verran. Esimerkkinä niistä kuvan 24 muistomerkki vuodelta 1904. Joissain muistomerkeissä toteutuu sekä harvinainen muoto että kiinnostava koristelu. Näin on alla olevassa Aksel Lehtosen haudalla olevassa muistomerkeissä. Siinä keskikiven yläosassa ja sivutolpissa poikkeavat muodot. Koristelusta kiinnostavan tekee keskikiven yläosan sivuilla olevat spiraalin muotoiset kohokuvioidut koristeet, sekä sivutolppien kohokuvioidut köynnökset.

Kuva 25. Muodoltaan harvinainen muistomerkki, jossa on myös kiinnostava koristelu.²⁷

²⁶ U.2.1.5.20.

²⁷ U.6.3.10.4.

4.1.4 Muistomerkissä on kiinnostava muistokirjoitus tai vainajan titteli

Tämän säilytyskriteeriryhmän muistomerkit ovat omasta mielestäni kiinnostavimpia. Kiinnostavan muistokirjoituksen tai tittelin kriteeri sopii yhteensä 74 museohaudan muistomerkkiin. Useassa muistomerkissä muistokirjoitus tai vainajan titteli toimii toisena säilytysperusteena.

Vainajien tittelit ja muistokirjoitukset kertovat hyvin aikansa arvoista. Jotkut hautamuistomerkkeihin kirjoitetuista ammateista ovat poistuneet käytöstä kokonaan tai nimitykset ovat vaihtuneet, kuten vaikkapa kuvan 26 Johan Halosen muistomerkissä lukeva ”Kakolan kuritushuoneen työnjohtaja Kuvernementin sihteeri”²⁸. Muita vastaavia ammatteja olivat esimerkiksi pika-ajuri²⁹, lotsstymannen³⁰, ”salvumies”³¹ ja kadunlakaskija³².

Kuva 26. Muistomerkki, jossa vainajan titteli on kiinnostava.³³

Sukupuolirooleista sekä miehen ja naisen asemasta silloisessa yhteiskunnassa kertovat muistomerkkirjoitukset, joissa naisen titteli on määrätty miehen ammattinimikkeen mukaan. Tällaisia tekstejä olivat muun

²⁸ Kuritushuoneella tarkoitettiin vankilaa, jonka olot olivat tavanomaista vankilaa ankarammat. Kuvernementti taasen oli Venäjän keisarikunnan hallintoalue. U.1.1.6.12.

²⁹ Pika-ajurilla tarkoitettiin hevosvetoisella vaunulla tai reellä henkilökuljetusta harjoittanutta henkilöä. U.2.4.2.13.

³⁰ Lotsstymannen eli luotsiperämies. U.1.3.5.17.

³¹ Salvumies eli kirvesmies. U.2.2.6.14.

³² Kadunlakaskija eli kivimies, katukivien asettelija. U.2.1.6.28.

³³ U.1.1.6.12.

muassa "Muurarinleski"³⁴, "Koneenkäyttäjän vaimo"³⁵, "Kapteeninrouva"³⁶, "Wuokraajanvaimo"³⁷, "Sjömansänkan"³⁸, "Tehtaan työmiehen vaimo"³⁹.

Uskonnolliset tekstit ovat tässä ryhmässä oma lukunsa. Museohaudoissa tällaisia olivat esimerkiksi "Jeesus sanoo, minä olen ylösnousemus ja elämä"⁴⁰, "Herrens frid omhägne de älskade", "Guds frid"⁴¹, "Jumalan rauha"⁴², "Jumala on rakkaus"⁴³, "Kristus är livet"⁴⁴, "Kuolon kautta yksinään käypi tiemme elämään"⁴⁵, "He ovat päässeet osallisiksi hänen pyhyttään"⁴⁶. Yksikään edellä mainituista kirjoituksista ei toiminut ainoana säilytysperusteena.

Sellaisia muistokirjoituksia, jotka voisivat yksinäänkin tehdä muistomerkistä säilyttämisen arvoisen, oli seuraavat kirjoitukset:

1. "Kristus var mit lif och döden min vinning" sekä sama suomeksi "Kristus on minulle elämän, kuolema on minulle voitto"⁴⁷.
2. "Mullassa ruumis lahoopi, Mut sielus Herrass elääpi; sen verellänsä kalliilla Lunasti Jesus kuollosta."⁴⁸
3. "Peace, perfect peace with loved ones fa away In Jesus Keeping are safe and they."⁴⁹
4. "ARPA LANKESI MINULLE KAUNIIMMISSA: MINÄ OLEN JALON PERIMISEN SAANUT."⁵⁰
5. "Me synnymme ja elämme, ain hautaa lähenemme. Me tulemme ja menemme pian pois jälleen mennäksemme".⁵¹
6. "Mä lähden Jeesus luoksesi. Henkeni sulle annan. Levolle lasken ruumiini, sieluni kätees kannan. Sä rakas herra Jeesuksen, annat mulle autuuden."⁵²
7. "Men tron är en fast tillförsikt om det som man hoppas: En overtygelse om tin som man icke ser."⁵³

Kohdan 1 muistokirjoitus on ilmeisesti ollut käytössä yleisesti muuallakin,

³⁴ U.1.2.11.6.

³⁵ U.1.3.9.11.

³⁶ U.1.1.7.13.

³⁷ Wuokraajalla tarkoitettiin todennäköisesti henkilöä, joka vuokrasi maata. (Lampuoti, arentimies). U.1.1.9.14.

³⁸ Sjömansänkan = Merimiehenleski. U.1.3.10.11.

³⁹ U.2.1.10.13a.

⁴⁰ U.1.2.6.10.

⁴¹ U.2.1.11.2a.

⁴² U.1.5.14.14.

⁴³ U.2.1.11.14.

⁴⁴ U.2.6.14.31.

⁴⁵ U.1.2.6.11.

⁴⁶ U.2.1.5.20.

⁴⁷ U.2.1.10.13a.

⁴⁸ U.1.3.1.18.

⁴⁹ U.1.2.5.11.

⁵⁰ U.1.1.8.14.

⁵¹ U.1A.1.10.13.

⁵² U.9.2.2.12.

⁵³ U.2.4.7.16a.

sillä Oulun hautausmaat teoksessa tekstin suomenkielisen version mainitaan olleen yleinen muistokirjoitus Oulun hautausmailla. (Schali 1996, 169.)

Tyypillisimmät museohautojen muistokirjoitukset olivat ”Tässä lepää”, ”Här hvilar”, ”Rakastettu, kaivattu”, ”Älskad, saknad”, ”Muistettu, kaivattu” ja ”Lepää rauhassa”, ”Sov i ro” tai ”Sof i ro”.

Kuva 27. Muistomerkki jossa kiinnostava titteli ja muistokirjoitus. ”Lotsstyrmannen” ja ”Kristus var mit lif och döden min vinning”.⁵⁴

4.1.5 Muistomerkki tai sen osa on taideteos

Muistomerkkejä joissa on taideteos, on museohautojen joukossa vain 4 kappaletta. Seuraavassa kuvat muistomerkeistä. Kuvateksteissä tiedot vainajasta sekä muistomerkin valmistajasta, mikäli tämä on tiedossa.

⁵⁴ U. 1.3.5.17.

Kuva 28. Ilmari Väänäsen hauta vuodelta 1931, jossa K. G. Forsströmin valmistama hautamuistomerkki ja puureliefi.⁵⁵

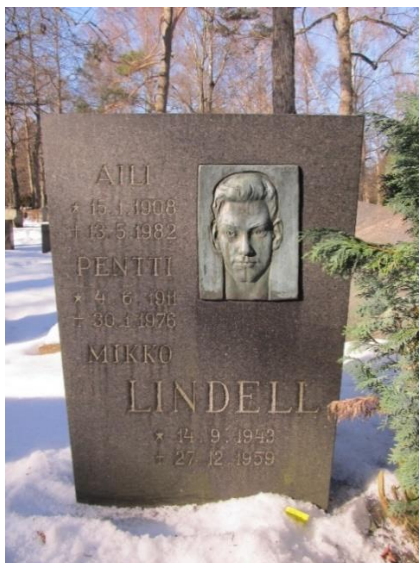
Kuva 29. Taiteilija Jalmari Syväne 1921. Aarre Aaltosen tekemä pronssinen muotokuvareliefi.⁵⁶

⁵⁵ U.2.1.12.1.

⁵⁶ U.2.3.9.9.

Kuva 30. Hilja Lehtonen. Muistomerkissä veistos. Muistomerkin tekijä tuntematon.⁵⁷

Kuva 31. Mikko Lindellin muotokuvareliefi, jonka on valmistanu Osmo Laine.⁵⁸

4.1.6 Muistomerkki kuvastaa aikaansa

Tämän ryhmän alle sijoitin neljä muistomerkkiä, joista kolme oli lasten hautoja. Lasten haudoilla oli kaikissa pienet ja vaatimattomat muistomerkit, joten niiden ei voinut katsoa olevan muodoltaan tai koristelultaan säilyttämisen arvoisia. Pienten lasten haudoille oli aiemmin yleisesti tapana

⁵⁷ U.2.6.7.37.

⁵⁸ U.4.2.3.22.

laittaa pienempi muistomerkki kuin aikuisille (Gardberg 2003, 99).

Kuva 32. Neljäkuukautisen Raimo Johannes Suvannon hautakivi vuodelta 1948, jossa enkelikaiverros. Muistomerkki on kooltaan pieni, (350x320x150mm). Enkelikaiverros on ollut yleinen lasten muistomerkeissä. Museokivien muistomerkeissä oli enkeli ainoastaan kyseisessä haudassa.⁵⁹

Mielestäni pienten lasten muistomerkejä on perusteltua jättää paikoilleen hautausmaan kerroksellisuuden vuoksi. Vanhat lasten muistomerkit harvemmin ovat näyttäviä, mutta juuri pienen kokonsa ja vaatimattomuutensa myötä ne kertovat aikansa hautausmaakulttuurista. Kysyessäni Riikka Kaistilta, miksi hänen mielestään vaatimattomia lasten hautoja on päätetty säilyttää, näki hänkin hautausmaan kerroksellisuuden säilyttämisen olevan keskeinen elementti (Riikka Kaistin haastattelu 2018).

Yksi tämän ryhmän muistomerkeistä olisi todennäköisesti koristelunsakin puolesta säilyttämiskriteerit täyttävä kivi, mutta tärkein säilyttämisperuste löytyy kiven takapuolelta. Ulrika Wilhelmiina Wirtamon muistomerkin takaosassa on pomminiskemiä Turun pommitusten jäljiltä. Muistomerkki on vuodelta 1927, joten on vaikea varmaksi sanoa, onko pommin iskemät talvi- vai jatkosodasta. Myös kahdessa viereisessä muistomerkinissä on pomminiskemiä.

⁵⁹ U.9.1.7.36.

Kuva 33. Pommin tekemiä koloja hautakiven takapuolella.⁶⁰

5 INVENTOINTIPROSESSI JA INVENTOINTIMENETELMIEN VERTAILU

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymällä oli inventointiprosessia aloittaesani käytössä karttaohjelma Tomba. Tämän rinnalla toimi Status-hautarekisteri, josta Tomba sai hautatietonsa. Tombaan oli hautausmaan peruskarttojen lisäksi piirretty esimerkiksi kasteluvesiputket, viemärit ja sähköjohdot, vesiputkien magneettiventtiilit, valaisimet, yleisöpenkit, kasvillisuus ynnä muut sellaiset tiedot, jotka hautausmaan ylläpidossa on välttämätöntä tietää. Varsinaista viherrekisteriä ei Tombassa ollut, sillä valtaosaa puista, pensaista ja perennoista ei oltu lajiteltu. Tombaan ei ollut mahdollista syöttää liitteitä, eli esimerkiksi hautojen ja kasvien kuvaaminen suoraan Tombaan ei onnistunut. Tombaa ei myöskään ollut mahdollista käyttää mobiililaitteilla, joten työskentely kentällä oli käytännössä mahdotonta.

Inventoinnin ollessa loppusuoralla saimme käyttööme Geometrix Oy:n satelliittipaikannukseen perustuvat Geopilot- ja Mobilenote-karttaohjelmat, joista ensimmäinen on tietokoneella ja jälkimmäinen mobiililaitteella toimiva. Tombassa olevat tiedot siirtyivät suoraan Geometrixin ohjelmiin. Karttaohjelman suora käyttö kentältä käsin muutti inventointiprosessia rutkasti ja tämän muutoksen kuvaaminen olikin yksi opinnäytetyöni tavoitteista. Seuraavassa luvussa käyn läpi inventointiprosessin. Tämän jälkeen esittelen lyhyesti Tomban, Geopilotin ja Mobilenoten, jonka jälkeen luvussa 5.3 kuvaan, kuinka inventointiprosessi muuttui Geometrixin sovelusten mukaantulon myötä.

⁶⁰ U.1.5.6.3.

5.1 Inventointiprosessi

Ensimmäisenä tehtäväni oli käydä läpi arkistosta löytyneet paperiset inventointilomakkeet. Riikka Kaistin täyttämiä museohautojen inventointilomakkeita löytyi yhteensä 92 kappaletta vuosilta 1989 ja 1992. Niihin kaikkiin oli kirjoitettu haudan mitat, mutta muut tiedot sekä valokuva löytyi vain osasta lomakkeita. Yhdessäkään lomakkeessa ei kerrottu, miksi hauta on päätetty säilyttää. Säilyttämisperusteiden selvittäminen olikin yksi päätehtävistäni. Tämän lisäksi tehtävänäni oli kuvata ja mitata haudat, sekä täyttää inventointilomake haudoista, joista sellaista ei oltu vielä tehty (Liite 4). Paperisten lomakkeiden täyttäminen voi tänä päivänä tuntua vanhanaikaiselta, mutta niiden säilyvyys on yhä kilpailukykyinen. Tästä syystä tein paperiset inventointilomakkeet, jotka myöhemmin skannattaisiin Geopilotiin.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymällä oli tätä opinnäytetyötä aloitettaessa 313 museohautaa. Valokuvauksen ja säilyttämisperusteen selvittämisen toteutin kaikille 313 museohaudalle. Kaistin arvottamista museohaudoista 91:stä löytyi seurakuntayhtymän arkistoista inventointilomake, joten uusia inventointilomakkeita jäi täytettäväksi 222 kappaletta. Inventointilomakkeen kaikkia tietoja oli tarpeetonta ja osin mahdotontakin selvittää. Siksi täytin samat kohdat, joita arkistosta löytyneissä lomakkeissa oli täytetty. Kirjoitin inventointilomakkeen etusivulle hautamuistomerkin kirjoitukset. Lomakkeen toiselle sivulle merkitsin muistomerkin valmistajan, mikäli tieto oli saatavilla, muistomerkin mitat, pintakäsittelytiedot, muistomerkin olevan tekstin kirjoitustekniikan, muistomerkin olevat symbolit, mahdollisen taideteoksen sekä hautakokonaisuuteen liittyvät muut rakennelmat, kuten reunakivet ja aidat. Lisätietoja kohtaan kirjoitin näkemykseni siitä, minkä vuoksi hauta on päätetty säilyttää museohautana. Inventoinnin ohella merkitsin myös ylös, mikäli museohaudan muistomerkki on kaatunut, vino tai muuten huonossa kunnossa. Lopuksi koostin aineistosta Excel-taulukon, josta käy helposti ilmi museohaudan säilytysperusteet sekä mahdolliset lisätiedot kuten muistomerkin valmistaja sekä kuntoarvio.

Tämän jälkeen vuorossa oli varsinainen inventointityö. Aloitin työpäivät kentältä kiertämällä museohautoja läpi, jonka jälkeen palasin toimistoon siirtämään valokuvat tietokoneelle ja kirjoitin inventointilomakkeet puhtaiksi. Iltapäivällä tein toisen kenttäkierron. Toimistotiloista hautausmaan toiselle puolelle kävelin lähes kymmenen minuuttia, joten pyrin inventoimaan monta hautaa kerralla, jotta kävelyyn ei kuluisi liikaa aikaa. Aloitin inventoinnin hautausmaan uuden puolen vanhimmasta alueesta, josta etenin kohti uudempia museohautoja. Kenttätyö ajoittui maaliskuu- ja huhtikuulle, joten säät eivät olleet otollisimmat. Tästä syystä käytin muistuinpanojen tekemiseen vedenkestävää kivipaperia ja lyijykynää. Kivipaperi osoittautui erittäin hyväksi kostealla kelillä, sillä tavallisen paperin hajoessa ei kivipaperille käynyt kuinkaan. Takaisin sisälle tullessa oli vesi helppo pyyhkiä pois paperin pinnalta ilman, että paperi tai lyijykynällä

kirjoitettu teksti kärsivät. Lumi ja routa hankaloittivat jonkin verran muistomerkkien mittaamista ja tästä syystä jouduin jättämään kivien jalat mittaamatta. Epäsymmetrisistä muistomerkeistä mittasin korkeimman ja leveimmän kohdan. Valokuvaamiseen käytin seurakuntayhtymän Canon-digikameraa, jonka kuvanlaatu riitti hyvin tähän tarkoitukseen.

Inventointiaika kentällä muistomerkkiä kohden vaihteli muistomerkin koon ja kunnan mukaan. Isoja ja epäsymmetrisiä muistomerkkejä oli hitaampi mitata kuin esimerkiksi suorakaiteen muotoisia. Joissakin muistomerkeissä kirjoitukset olivat kuluneet lähes lukukelvottomiksi, joten kirjoituksesta selvää saaminen saattoi kestää useita minuutteja. Hyväkuntoisen muistomerkin inventointiin aikaa kului keskimäärin viisi minuuttia, kun isoon huonokuntoiseen muistomerkkiin kului helposti kymmenen minuuttia. Valokuvan osuus tästä oli alle minuutti.

Valokuvien lataaminen tietokoneelle otti oman aikansa. Kuvia siirtäessä nimisin ne hautatunnuksen mukaan ja laitoin kuvat omiin kansioihin hautakorttelin perusteella. Yhden kuvan siirtämiseen kamerasta koneelle meni keskimäärin yksi minuutti.

Inventointilomakkeiden täyttäminen vei enemmän aikaa, sillä yhden lomakkeen kirjoittamiseen kului neljästä viiteen minuuttia. Tähän ei ole laskettu mukaan säilytysperusteiden selvittämiseen kulunuttua aikaa, joka vaihteli suuresti.

Inventointiprosessi oli kaikkineen mielenkiintoinen projekti. Itseäni erityisesti kiinnosti säilytysperusteiden selvittäminen sekä hautamuistomerkkien muistokirjoitukset, jotka kuvastavat aikaansa. Esimerkiksi tittelit ”wuokraajanvaimo” ja ”salvumiehentytär” sekä muistomerkkeihin kirjoitetut ammatit kertovat aikansa arvoista ja asenteista. Hautojen kirjoitukset oli hyvä inventoida vielä, kun niistä sai selvää. Kirjoituksista voi myöhemmin olla hyötyä, sillä kaikkien vainajien nimiä ei välttämättä löydy Statushautarekisteristä.

5.2 Tomba, Geopilot ja Mobilenote

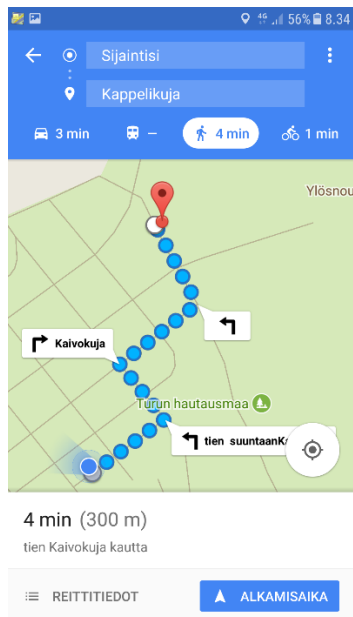
Tomban ja Geopilotin yleisnäkyvät muistuttavat jonkin verran toisiaan. Suurin ero on se, että Tombassa ei ole taustakarttoja, kun taas Geopilotilla on mahdollista valita erilaisia taustakarttoja, kuten Openstreetmap, Turun opaskartta tai ortoilmakuva.

opastaa perille haluttuun paikkaan Google Mapsin avustuksella. Pelkistäen voisikin sanoa, että Mobilenote tuo kentälle kaiken sen, mitä Tomban kanssa on aiemmin voinut tehdä vain tietokoneelta käsin, ja hieman enemmänkin.

5.3 Geopilotin ja Mobilenoten vaikutukset inventointityöhön

Koska Tombaan ei ollut mahdollista syöttää liitteitä, eikä sitä voinut käyttää mobiilisti, tapahtui inventointi ennen Geometrixin käyttöönottoa lähes pelkästään manuaalisesti. Käytin Tombaa ainoastaan museohautojen etsimiseen, jos en ollut onnistunut löytämään oikeaa hautaa suoraan kentältä käsin Statuksesta saamieni hautatietojen avulla. Inventointiprosessin kannalta Tomba-karttajärjestelmä oli siis lähestulkoon hyödytön. Geometrixin sovellusten, erityisesti Mobilenoten myötä, inventointityö helpottui huomattavasti. Yhden museohaudan kenttäinventointiin, eli muistomerkin mittaamiseen ja kuvaamiseen, kului keskimäärin viisi minuuttia, jos kävelymatkoja taukotilalta haudoille ja haudoilta toisille ei oteta huomioon. Manuaalisessa inventoinnissa kuvasin hautakivet digitaalikameralla, jonka jälkeen siirsin kuvat tietokoneelle. Kuvien siirron yhteydessä, jouduin myös nimeämään kuvat, jotta ne olisi myöhemmin helppo erottaa toisistaan. Yhden kuvan siirtoon ja nimeämiseen meni aikaa hieman yli minuutin verran. Tämän lisäksi kuvan lisääminen Geometrixiin vei sekkin vielä yhden minuutin verran. Tämä tarkoittaa sitä, että yhden museohaudan inventointi alusta loppuun kesti manuaalisen inventoinnin aikana yli 7 minuuttia.

Geopilotin ja Mobilenoten käyttöönoton jälkeen sain Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymältä käyttööni työpuhelimien, jossa oli mahdollista käyttää Mobilenotea. Mobilenote osoittautui pienten alkuvaikeuksien jälkeen erittäin käteväksi apuvälineeksi inventoinnissa. Merkittävin parannus manuaaliseen inventointiin verrattuna oli se, että pystyin matkapuhelimella kuvaamaan haudat suoraan Mobilenoteen. Nykyaikaisten matkapuhelimien kamerat ovat kilpailukykyisiä tavallisten digitaalisten kameroiden kanssa, joten en joutunut tinkimään kuvanlaadusta juuri lainkaan, ehkä jopa päinvastoin. Kun en enää joutunut siirtämään kuvia digitaalikamerasta tietokoneella, enkä tämän jälkeen nimeämään niitä ja siirtämään niitä tietokoneelta eteenpäin, säästin aikaa yhteensä 2 minuuttia inventoitavaa museohautaa kohden. Prosentuaalisesti tämä tarkoitti 28,5 % ajallista säästöä.

Kuva 36. Mobilenoten opastus oikealle haudalle

Kuvaamismahdollisuuden lisäksi Mobilenote helpotti museohautojen löytämistä kentältä. Reittityökalun avulla olisin löytänyt monta hautaa huomattavasti nopeammin. Valitettavasti tämän tutkimuksen puitteissa ei kuitenkaan ollut mahdollista todentaa, kuinka suuresta ajansäästöstä tässä tapauksessa puhutaan.

Inventointia tehdessä huomasin myös, että Mobilenotesta oli hyötyä hautausmaatöissä muutenkin. Esimerkiksi omaisten opastaminen oikealle hautapaikalle helpottui huomattavasti, kun pystyi suoraan kentältä tarkistamaan esimerkiksi vainajan nimen avulla missä kyseinen hauta sijaitsee.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vanhojen hautamuistomerkkien arvottaminen on haastava, mutta tärkeä tehtävä. Vanhat muistomerkit edustavat aikansa hautausmaakulttuuria, eivätkä ne ole korvattavissa. Tämän vuoksi vanhojen muistomerkkien säilyttäminen on välttämätöntä. Vanhojen muistomerkkien säilyttäminen on tärkeää myös hautausmaan yleisilmeen ja omaleimaisuuden säilyttämisen vuoksi.

Turun hautausmaalla museohautoja oli tätä tutkimusta tehdessä 313 kappaletta. Tyypillisin museohauta oli pystykivi, eli hautakivi, jonka korkeus on leveyttä suurempi. Yli puolet, yhteensä 182 kappaletta museohautojen muistomerkeistä oli pystykiviä. Tämänlaiset hautamuistomerkit olivat yleisiä 1900-luvun kolmella ensimmäisellä vuosikymmenellä. Nämä muistomerkit on säilytetty pääasiassa siksi, että ne kuvastavat oman aikansa tyypillistä hautamuistomerkkiä. Pystykivet muuttuivatkin harvinaisiksi jo

1940-luvulla.

Toiseksi yleisin museohaudan muistomerkki oli leveä levymäinen kivi, eli hautakivi, jonka leveys on korkeutta suurempi. Näitä muistomerkkejä oli tässä aineistossa yhteensä 52 kappaletta. Leveät levymäiset muistomerkit on säilytetty useimmiten koristelun perusteella. Leveät levymäiset muistomerkit yleistyvät voimakkaasti 1930-luvulla, jonka jälkeen ne ovat olleet yleisin muistomerkkityyppi aina tähän päivään asti.

Putkiristit ovat Turun hautausmaan kolmanneksi yleisin museohautamuistomerkki. Yhteensä niitä oli 29 kappaletta. Putkiristit ovat tehty useimmiten vesijohtoputkista ja ne olivat yleisiä 1900- ja 1910-luvuilla. Putkiristien ohella museohautoilla esiintyi 17 metalliristiä. Tyypillisin metalliristi oli 1900-luvun alun valurautaristi. Valurautaristit olivat ensimmäisiä sarjatuotantona valmistettuja hautamuistomerkkejä. Turun hautausmaan metalliristeistä tunnetaan ainakin kolme valmistajaa: Turun rautateollisuusyhtiö, Fiskars ja D. Covie & C. Putki- ja metalliristit edustavat 1900-luvun alun hautausmaakulttuuria ja niiden vaaliminen on tämän vuoksi suotavaa.

Viidenneksi yleisin muistomerkkityyppi oli moniosaiset muistomerkit. Moniosaisilla muistomerkeillä tarkoitetaan hautamuistomerkkejä, jotka koostuvat useasta hautakivestä. Tämänlaisia muistomerkkejä oli yhteensä 15 kappaletta. Moniosaiset muistomerkit on säilytetty pääasiassa harvinaisen muodon vuoksi.

Kuudes muistomerkkiryhmä oli niin sanotut muut muistomerkit, joita oli yhteensä 18 kappaletta. Ryhmään kuului neljä kivistä, kaksi betoniristiä, kolme pylvästä, yksi vaakatasossa oleva kirja, yksi ”mutteri”, viisi suorakulmaista särmiötä muistuttavaa kiveä ja kaksi lähes vaakasuoraan maassa makaavaa kiviä. Pääasiassa tämän ryhmän muistomerkit ovat säilyttämisen arvoisia harvinaisen muotonsa vuoksi.

Turun hautausmaan museohautojen säilytyskriteereitä selvittäessä, päädyin käyttämään seuraavia arvotuskriteereitä:

1. Muistomerkki on 1800-luvulta;
2. muistomerkki on ajalleen tyypillinen;
3. muistomerkki on muodoltaan harvinainen tai erityisen kiinnostavasti koristeltu;
4. muistomerkissä on kiinnostava muistokirjoitus tai vainajan titteli;
5. muistomerkki on pystytetty paikkakunnan Suomen historian kannalta muistamisen arvoiselle henkilölle tai tapahtumalle;
6. muistomerkki tai sen osa on taideteos;
7. muistomerkki on vanha risti;
8. muistomerkki kuvastaa aikaansa;
9. jääkärihauta.

Käyttämäni arvotuskriteerit noudattavat hyvin pitkälti Turun arkkihiippakunnan kulttuuriperintötoimikunnan hautojen säilyttämisohjeita. Katsoin tarpeelliseksi lisätä Arkkihiippakunnan ohjeisiin kriteerit 7-9, joiden lisäksi

muokkasin kohdan 4 sisältämään ”vainajan tittelin”. Vanhat ristit ovat harvinaisuutensa vuoksi säilyttämisen arvoisia ja koska Turun hautausmaan museohautoista moni oli ristejä, katsoin perustelluksi lisätä ristit omaksi säilytyskriteerikseen. Kohdan 8 halusin lisätä säilyttämisperusteisiin muutamaa muistomerkkiä varten, joille en löytänyt yksiselitteistä paikkaa muista kohdista. Näitä olivat eritoten pienten lasten haudoilla olevat vaatimattomat muistomerkit, jotka ansaitsevat tulla säilytetyksi ei niinkään itse vaatimattoman muistomerkin takia, vaan hautausmaan kerroksellisuuden säilyttämiseksi. Suhteellisen monessa muistomerkinä oli mainittu vainajan titteli. Valtaosa tittleistä oli sellaisia, joita ei enää nykyään ole käytössä. Tittelin merkitseminen hautakiveen on tänä päivänä muutenkin huomattavasti harvinaisempaa kuin ennen. Siksi katsoinkin, että vainajan titteliä voisi perustellusti pitää säilyttämiskriteerinä. Jääkärihautojen tuominen omaksi säilytyskriteerikseen oli helppo ratkaisu, sillä jääkärihaudat on jo entuudestaan päätetty säilyttää.

Yleisin säilytyskriteeri Turun hautausmaan museohautoille on tämän tutkimuksen mukaan se, että muistomerkki on muodoltaan harvinainen, tai siinä on erityisen kiinnostava koristelu. Tämänlaisia muistomerkkejä esiintyi yhteensä 156 kappaletta. Säilytyskriteerit ovat usein päällekkäisiä ja yhdessä muistomerkinä saattaa toteutua useampi kuin yksi säilytysperuste. Kiinnostavan koristelun kriteeri yleistyy erityisesti uudemman ajan muistomerkeissä, erityisesti niin sanotuissa matkalaukkumalleissa, jotka muistuttavat koristelua lukuun ottamatta usein toisiaan huomattavan paljon.

Toiseksi yleisin vanhan muistomerkin säilytysperuste on se, että muistomerkki on ajalleen tyypillinen. Tämänlaisia muistomerkkejä on Turun hautausmaan museohautoista yhteensä 104 kappaletta. Ajalleen tyypillinen muistomerkki on oman aikansa hautausmaakulttuurin edustajana korvaamaton. Voi tuntua ristiriitaiselta säilyttää muistomerkki, joka on ollut aikanaan yleinen, mutta kuitenkin juuri yleisyys antaa tämän säilytyskriteeriryhmän muistomerkeille arvonsa.

Kolmantena tulevat muistomerkit, jotka on säilytetty muistomerkinä olevan kiinnostavan kirjoituksen tai vainajan tittelin perusteella. Tämä säilytyskriteeri toteutui 74 muistomerkin kohdalla. Tämän säilytysryhmän muistomerkit olivat erityisen mielenkiintoisia. Vanhat ammattinimikkeet ja tittelit kertovat ajastaan. Ryhmän kivissä korostuu myös uskonnon merkitys silloisessa yhteiskunnassa. Muiden säilytyskriteeriryhmien alle sijoitui vähemmän museohautoja.

Geometrixin sovelluksista erityisesti Mobilenote osoittautui käyttökelpoiseksi välineeksi inventoinnissa. Vanhan karttaohjelman Tomban ja Geometrixin tietokonesovelluksen Geopilotin välillä ei sen sijaan ollut havaittavissa merkittäviä eroa. Mobilenoten merkittävin etu inventointityössä oli mahdollisuus syöttää tietoa järjestelmään suoraan kentältä matkapuhelin avulla. Omassa työssäni tämä helpotti huomattavasti kuvien lisäämistä karttajärjestelmään. Kun kuvia ei enää tarvinnut siirtää kamerasta

tietokoneelle ja tietokoneelta karttaohjelmaan, säästyi aikaa yhteensä noin 2 minuuttia inventoitavaa museohautaa kohden. Kokonaisajassa tämä tarkoittaa lähes 30 % ajallista säästöä. Mobilenotesta oli hyötyä myös hautausmaalla suunnistettaessa. Reittiominaisuuden tuomaa ajallista säästöä ei valitettavasti ollut mahdollista mitata tämän opinnäytetyön puitteissa. Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia Mobilenoten vaikutusta hautausmaan käytännön työssä. Inventointia tehdessäni huomasin jo ainakin sen, että sovelluksesta oli paljon apua omaisten kysyessä, missä heidän etsimänsä hautapaikka sijaitsee. Matkapuhelimesta oli helppo etsiä hautapaikka esimerkiksi nimen tai hautapaikan osoitteen avulla.

Museohautojen inventointi oli kaiken kaikkiaan mielenkiintoinen ja antoisa prosessi. Entisenä historioitsijana mieltäni lämmitti, kun pystyin opinnäytetyössä edes jollakin tapaa yhdistämään historian ja puutarha-alan toisiinsa. Hautausmaakulttuurin vaaliminen on tärkeää ja oli hienoa olla mukana tekemässä tätä työtä Turun hautausmaalla. Opinnäytetyön tutkimuksellisesta osuudesta voi vetää johtopäätökset, että vastaavanlaisia projekteja tehdessä Geometrixin Mobilenote-sovelluksesta on varmasti hyötyä.

LÄHTEET

Gardberg, C.J. (2003) Maan poveen – Suomen luterilaiset hautausmaat, kirkkomaat ja haudat. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hockman, T. Levähdyspaikka -Vantaan seurakuntien hautausmaat keskiajalta nykypäivään. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Kaisti, R. & Puhakka, M. (1999). *Unikankareen kummulta Skanssin malmille – Turun hautausmaan vaiheita*. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Lempiäinen, P. & Nickels, B. (1990). *Viimeiset leposijamme – Hautausmaat ja muistomerkit*. Imatra: Oy Ylä-Vuoksi.

Lindgren, L. (2009). *Memoria – Hautakuvanveisto ja muistojen kulttuuri*. Porvoo: Bookwell Oy.

Museovirasto. (2015). Hautausmaiden inventointiopas. Haettu 13.4.2018 osoitteesta <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelma-palvelut/Julkaisut/hautausmaiden-inventointiopas.pdf>

Nervander, E. (1888). *På Skansen*. Åbo: Utgivarens förlag.

Schali, K. (1996). *Oulun hautausmaat*. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Turun arkkihiippakunta. (2007). Hautamuistomerkkien säilyttäminen. Haettu 12.4.2018 osoitteesta <http://www.arkkihiippakunta.fi/toiminta-ja-koulutus/kulttuuriperinto/hautamuistomerkkien-sailyttamine/>

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä. (n.d.). Maarian kirkkomaat. Haettu 17.4.2018 osoitteesta http://www.turunseurakunnat.fi/documents/4061184/5370744/Maaria_hautausmaaesite.pdf/0f9fd5b6-30bc-45d9-9ab2-847ac0f48734

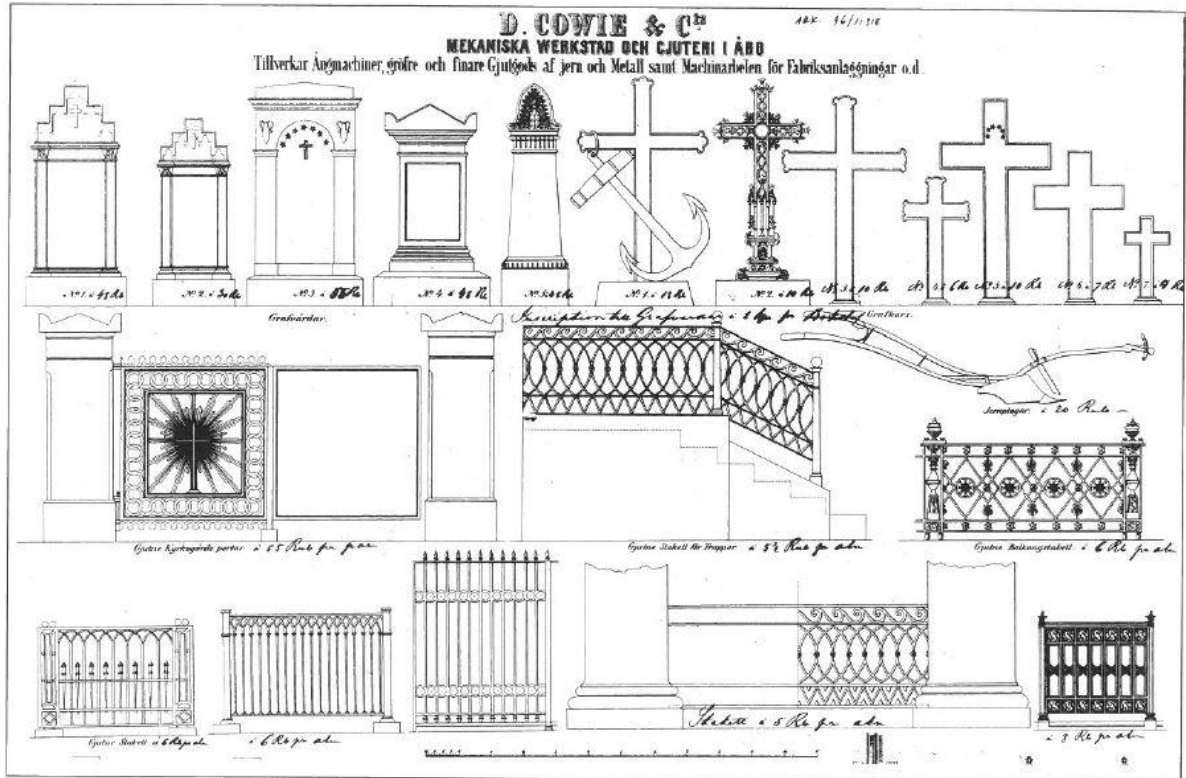
Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä. (n.d.). Turun hautausmaan kartta. Haettu 12.8.2018 osoitteesta http://www.turunseurakunnat.fi/documents/4061184/7350422/hautausmaa_turku_01.pdf/924a0970-5913-4ca0-a9ca-286a8dd0a650

Gardberg, C.J. (2003) Maan poveen – Suomen luterilaiset hautausmaat, kirkkomaat ja haudat. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

HAASTATTELUT

Kaisti, R. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän entinen intendentti. Haastattelu 10.5.2018.

D. COVIE & C LUETTELO

TURUN RAUTATEOLLISUUSYHTIÖN LUETTELO

Urnar n. 100. Mk

- b. 75
- c. 60
- d. 40
- e. 25
- f. 20

II

Gjutas lastjerna från dammen för hvars till 4. Mk per Lfd. Kollung till gräfstug under 2. Mk 30 pi per Föt.

III

PRIS - KURANT

öfver vid

ÅBO JERN MANUFAKTUR BOLAG

tillverkade Grafkors och Grafkorsprydnader:

I.

måtten i fot och tum.

År	Höjd	Mark	År	Höjd	Mark	År	Höjd	Mark	År	Höjd	Mark
1	22	12	17	22	26	21	8	35	1	8	10
2	23	40	18	23	100	22	7	30	2	5	4
3	23	200	19	23	50	23	6.5	35	3	6	5
4	23	65	20	23	70	24	5.5	35	4	10	12
5	23	65	21	23	100	25	4.8	30	5	14	10
6	27	60	22	23	32	26	4	26	6	2	8
7	28	18	23	23	45	27	3	18	7	5	3
8	28	25	24	23	56	28	2	12	8	2	1
9	3	16	25	23	80	29	1.7	8	9	2	12
10	4	20	26	23	36	30	1.7	40	10	10	12
11	4	45	27	23	59	31	1.5	32	11	10	12
12	4	16	28	23	36	32	1.5	65	12	8	2
13	6	60	29	23	30	33	1.5	85	13	4	5
14	3	36	30	23	60	34	1	7	14	16	15
15	6	36	31	23	75	35	1	5	15	4	3
16	1	19	32	23	42	36	1.4	300	16	14	15

V.

X.

Åbo Jern Manufaktur bolag, urval, kostar 11 pi, förgylld 16 pi, förgylld stjärna 20 pi, Gjutas förgylld kostar öfver 1 till 3 lunnahöjd 24 penning.

XI.

VI.

XII.

VII.

XIV.

XV.

XVI.

XIII.

XVIII.

Alla slag grafkors och grafvornar, morder af järn, efterseende ruban, gor eller vaseller, kilsningar, ambossar, grafstahetter eller skold, priskurant.

XVII.

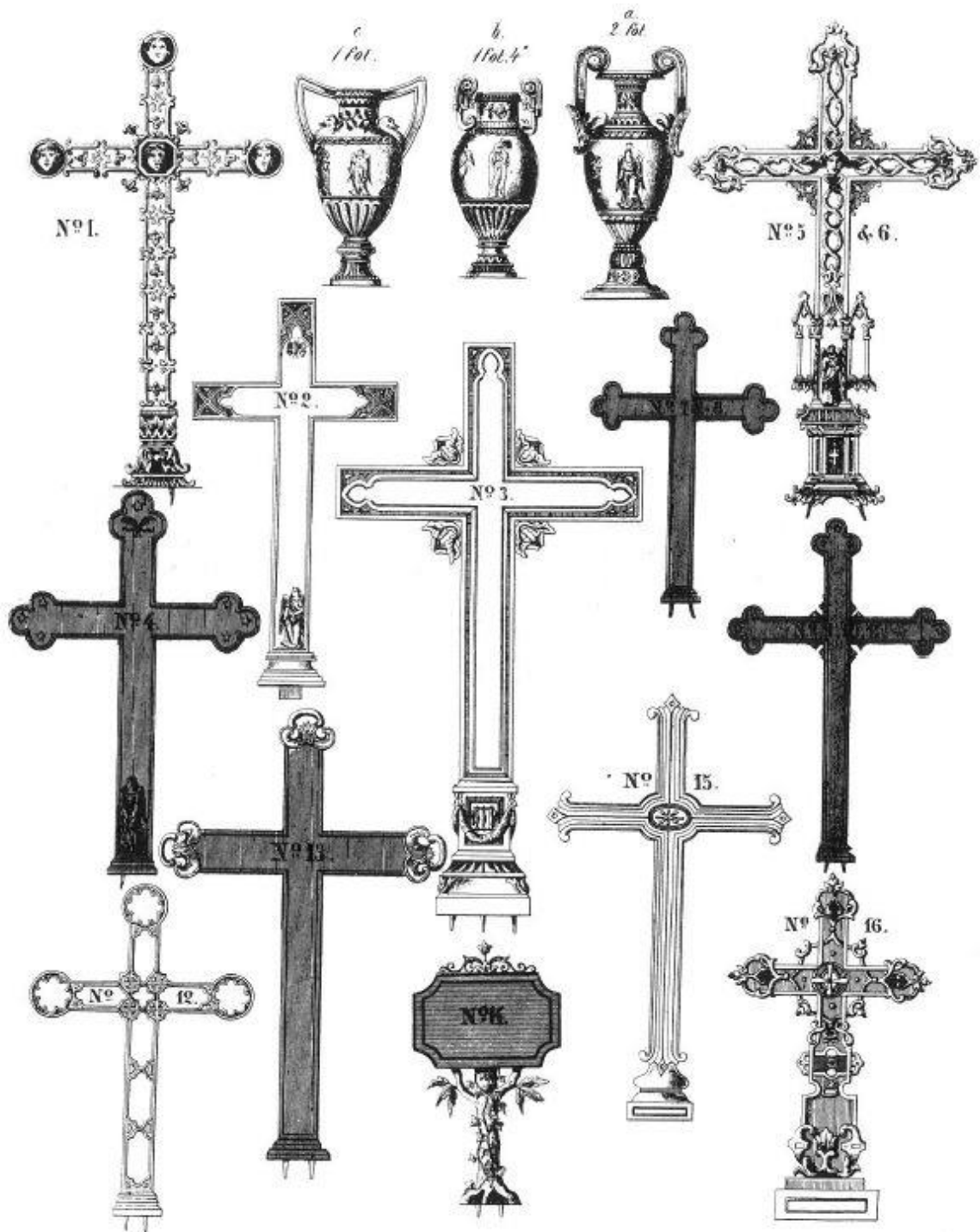
Grafkors, Krossvornar, vorkulaga, fiska, prydnader af sten, marmor, m. andra, för efter requission. Gjutas i stål, hvar af samma å län, plåtar graverade.

Konsten fabriken öfvert göra tillverkandet af grafkors och monumenter till en hufvudsakligen vid gjuteriet, kan densamma utjuka del rikaste urval till modernaste prisen.

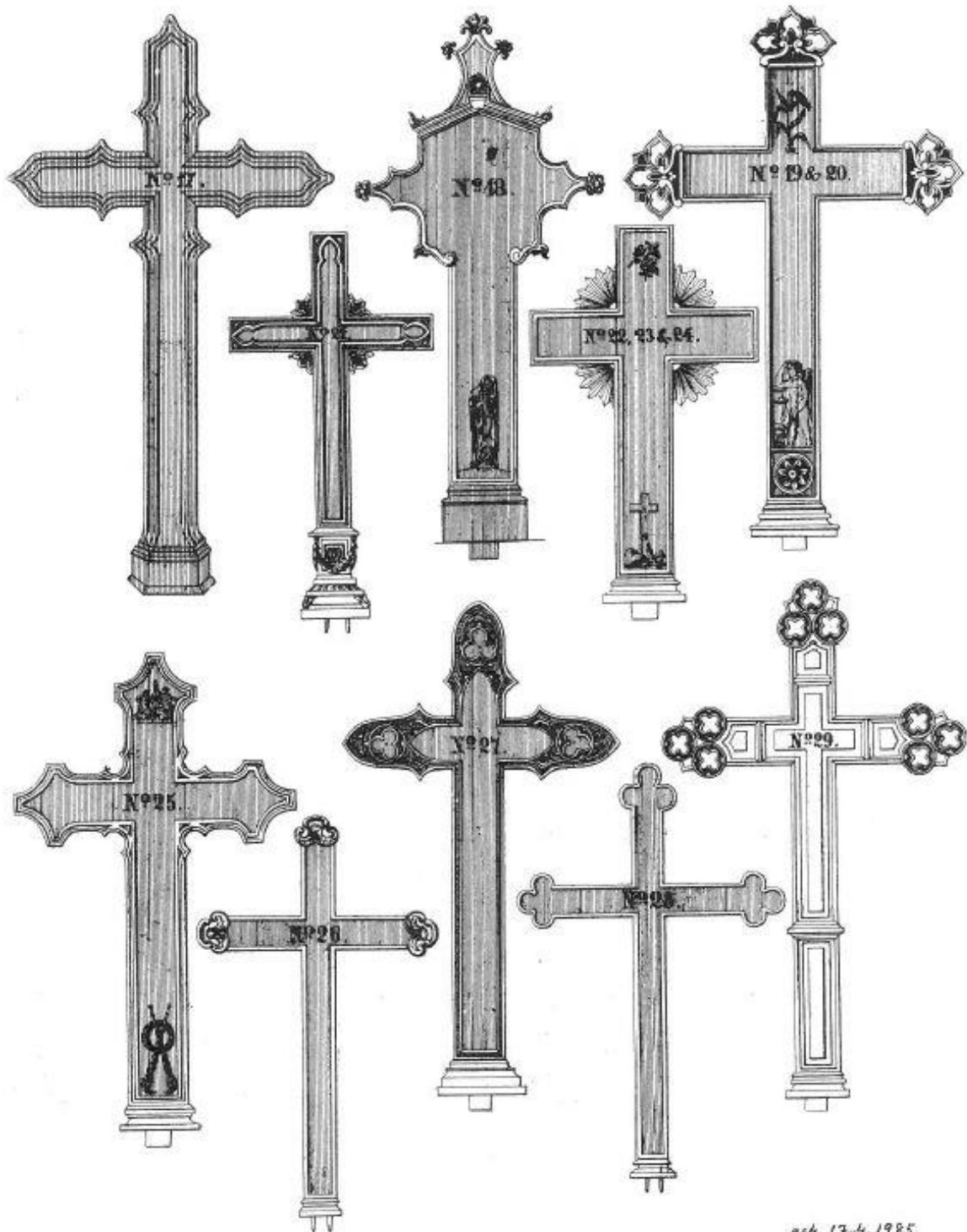
XIX.

Öfvermåla grafkorsprydnader hvarna efter behag färdas på de flesta kors och bidraga betydligt till deras prygliga utseende.

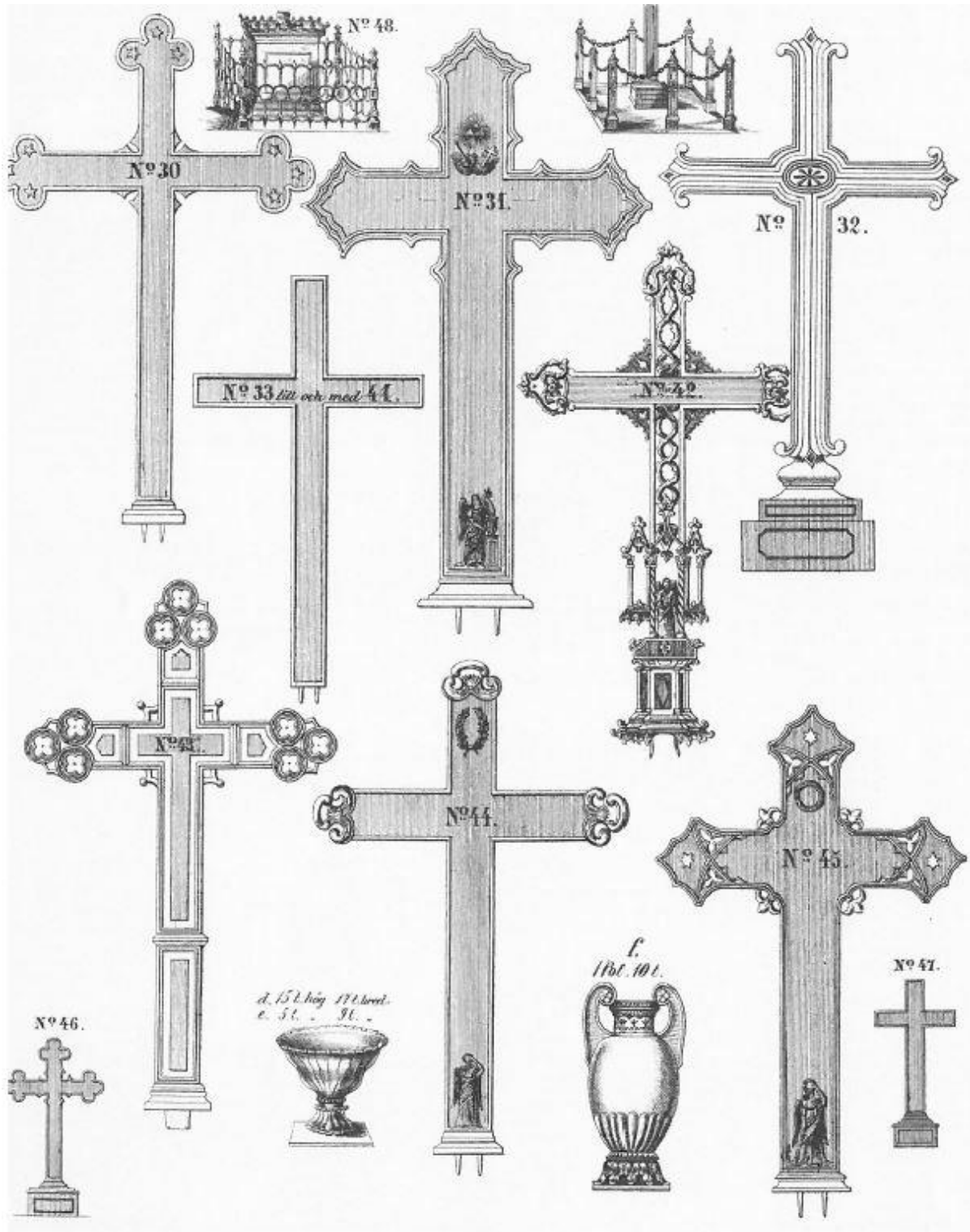
TURUN RAUTATEOLLISUUSYHTIÖN LUETTELO

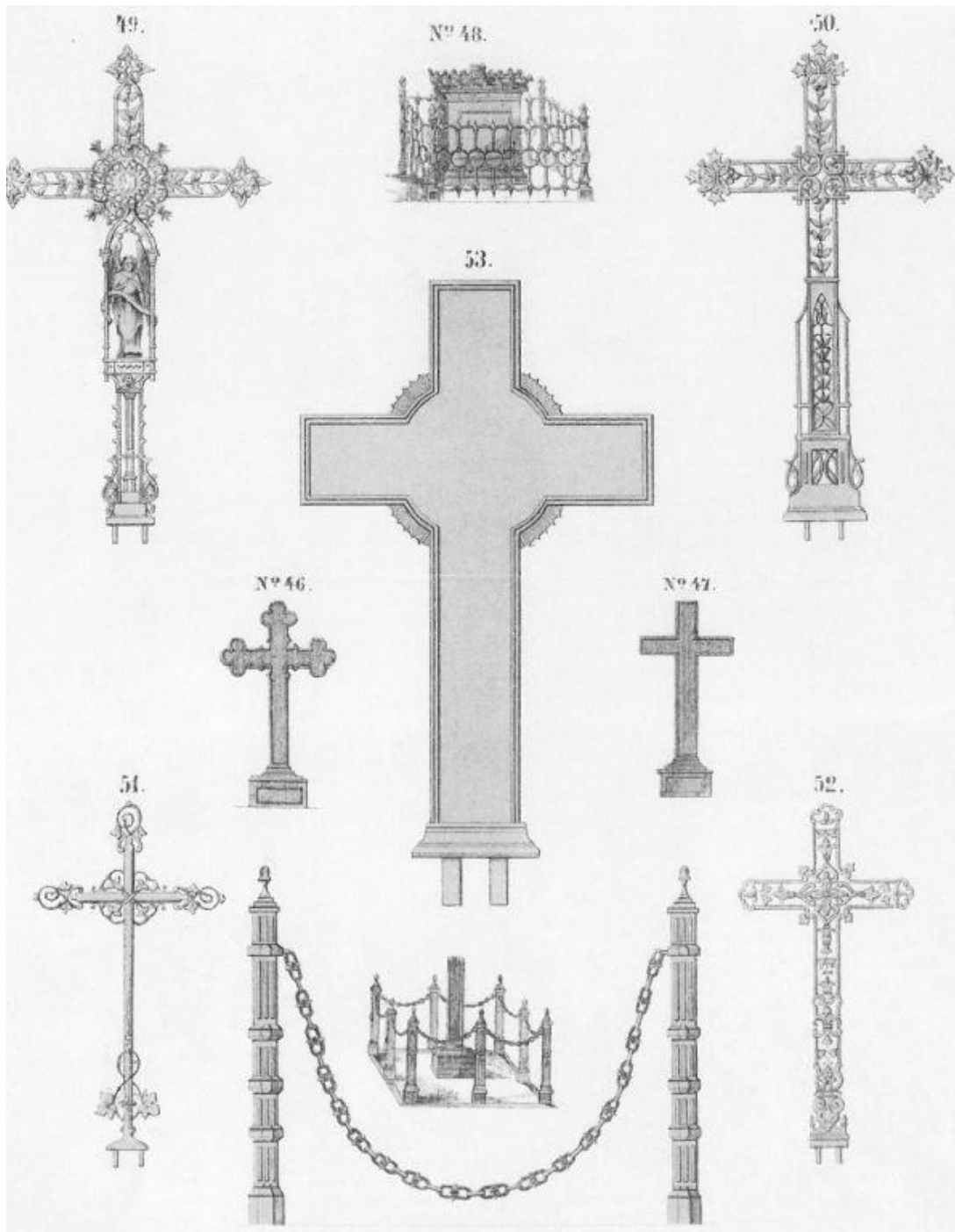
TURUN RAUTATEOLLISUUSYHTIÖN LUETTELO

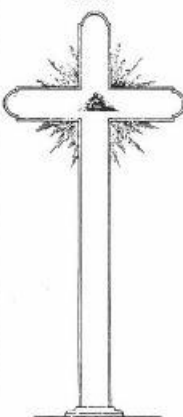

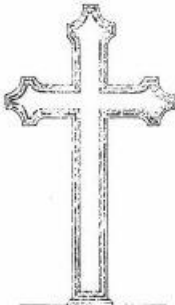
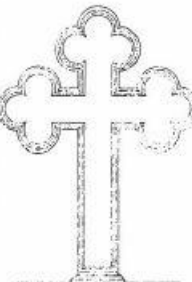

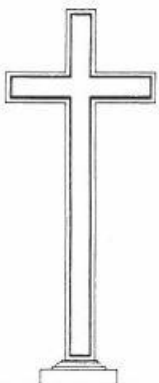
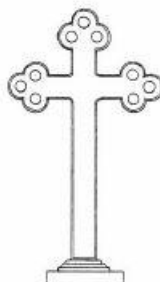
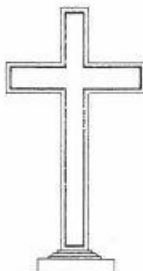

TURUN RAUTATEOLLISUUSYHTIÖN LUETTELO

TURUN RAUTATEOLLISUUSYHTIÖN LUETTELO

FISKARSSIN LUETTELO

<p>191.</p> <p>Höjd 8'6" 2 1/2 Rub.Sr 11 1/2 x 5 1/2 x 7 1/2</p>	<p>192.</p> <p>Höjd 6'3" 1 1/2 Rub.Sr 10 1/2 x 8"</p>	<p>193.</p> <p>Höjd 6'3" 1 1/2 Rub.Sr 15 1/2 x 10 1/2</p>	<p>194.</p> <p>Höjd 5'8" 1 1/2 Rub.Sr 16 1/2 x 16 1/2 x 17 1/4</p>	<p>195.</p> <p>Höjd 4'6" 8 Rub.Sr 10 1/2 x 14 1/2 x 8 1/2</p>
<p>196.</p> <p>Höjd 7'9" 1 1/2 Rub.Sr 11 1/2 x 9 1/2</p>	<p>197.</p> <p>Höjd 6' 1 1/2 Rub.Sr 8 1/2 x 14 1/2 x 7 1/2</p>	<p>198.</p> <p>Höjd 5'8" 1 1/2 Rub.Sr 10 1/2 x 18 1/2 x 8 1/2</p>	<p>199.</p> <p>Höjd 4' 7 Rub.Sr 9 1/2 x 9 1/2</p>	<p>200.</p> <p>Höjd 5'8" 6 Rub.Sr 12 1/2 x 7 1/2</p>

INVENTOINTILOMAKE

KIRKKOHALLITUS

HAUTAUSMAAINVENTOINTITYÖRYHMÄ

HAUTAMUISTOMERKKIEN INVENTOINTILOMAKE

Hiippakunta ----- Seurakunta/-yhtymä -----

Hautausmaan nimi -----

Osasto ----- Rivi ----- Haudan n:o -----

HAUTAMUISTOMERKKI

Haudattujen nimet, ammatit, syntymä- ja kuolinajat niinkuin ne on muistomerkkiin merkitty sekä muistomerkissä olevat muut kirjoitukset:-----

VALOKUVA TAI PIIRROS

INVENTOINTILOMAKE

Muistomerkin
valmistaja _____
mitat korkeus _____ leveys _____ paksuus _____ cm

materiaali kivi rauta pelti puu _____
ja pintakäsittely _____

Kirjoitusten
tekniikka kaiverrus kullattu maalattu kohokirjoitus
kiillotettu irtokirjaimet laatta _____

Muistomerkissä
olevat symbolit risti sydän ankkuri enkeli kukka tähkä
kyyhkynen aurinko tähti säteet kirja
lyyra uurna palmunlehvä havut viiniköynnös
pylväs _____

Muistomerkkiin
kuuluva
taideteos Aihe _____
Taiteilija _____
Materiaali _____
Mitat _____ cm Valmistusvuosi _____
Taiteilijan merkinnät _____

Hautakokonaisuus Haudalla on muita muistomerkkejä _____ kpl
Reunus kiveä puuta betonia _____
Aitaus rautaa kettinkä putkea puuta
kiveä _____

Haudan pinta nurmi hiekka sepeli kivi luonnontilainen
istutuksia _____

LISÄTIETOJA _____

INVENTOINTI
Päivämäärä / 20 Nimi _____
Ammatti _____

VALOKUVAUS
Päivämäärä / 20 Valokuvaaja _____

Negatiivin säilytyspaikka _____